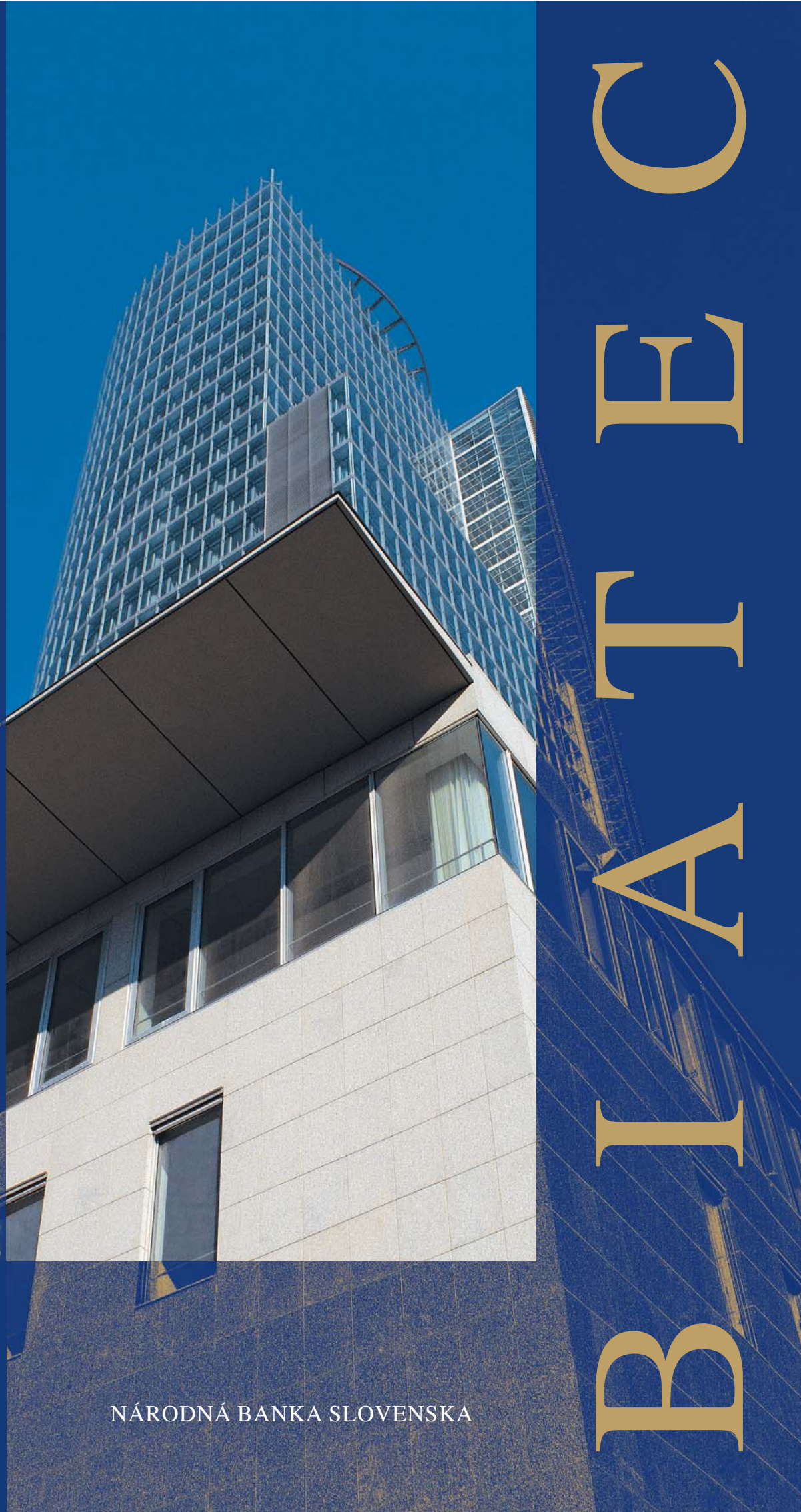

5

Máj 2007
Ročník 15

ODBORNÝ
BANKOVÝ
ČASOPIS

ATTITUDE

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA

Otvorenie výstavy Slovenské eurové mince v Žiline

Dňa 10. mája 2007 bola v priestoroch Žilinskej knižnice otvorená výstava Slovenské eurové mince – výstava výtvarných návrhov slovenských strán eurových mincí, ktorú pripravila Národná banka Slovenska v rámci informovanosti obyvateľov SR o novej mene. Výstavu slávnostne otvoril guvernér Národnej banky Slovenska Ivan Šramko za účasti predsedu Žilinského samosprávneho kraja Juraja Blanára, primátora mesta Žilina Ivana Harmana, zástupcov bánk a ďalších predstaviteľov spoločenského a kultúrneho života.

Výstava je určená predovšetkým širokej verejnosti, pričom je koncipovaná tak, aby uspokojila aj záujemcov z radov odborníkov – numizmatikov, historikov a pedagogických pracovníkov. Približuje najvýznamnejšie udalosti súvisiace so vznikom Európskej únie, predstavuje národné strany mincí členských štátov eurozóny, ale predovšetkým prezentuje 144 nerealizovaných kres-

bových návrhov, ktoré súťažili o miesto na slovenských stranách eurových mincí, a tri víťazné návrhy slovenských strán eurových mincí. Vystavené sú aj detské návrhy na eurové mince, ktoré zvíťazili v súťažiach na základných školách. Ďalšiu časť výstavy tvoria národné strany eurových mincí všetkých trinástich krajín eurozóny, San Marina, Monaka a Vatikánu. Súčasťou výstavy sú aj návrhy na eurové mince štátov pripravujúcich sa na vstup do eurozóny – Estónska, Litvy, Lotyšska, Malty a Cypru.

Výstava je putovná, doteraz bola inštalovaná v Bratislave, Kremnici, Banskej Bystrici, Trnave, Košiciach a Prešove. Pripravuje sa jej inštalácia v Nitre, Trenčíne, Zvolene a ďalších regiónoch Slovenska. V priebehu minulého a tohto roka ju navštívilo niekoľko tisíc návštevníkov.

Výstava Slovenské eurové mince bude sprístupnená verejnosti do 25. júna 2007 v priestoroch Žilinskej knižnice (Bernoláková 47, Žilina), v pracovných dňoch od 7.00 h do 18.00 h a v sobotu od 9.00 h do 13.00 h.

Zástupcovia centrálnej banky Mongolska v NBS

V dňoch 23. – 24. apríla 2007 navštívila Národnú banku Slovenska delegácia Dozornej rady centrálnej banky Mongolska na čele s jej predsedom Tserensonom Ayurzanom. Cieľom návšte-

vy bolo získať skúsenosti z oblasti riadenia centrálnej banky, vnútorného a vonkajšieho auditu, zo zapojenia Národnej banky Slovenska do medzinárodných aktivít, najmä v rámci Európskej únie, Európskeho systému centrálnych bánk a medzinárodných finančných inštitúcií. Ďalším okruhom záujmu mongolskej delegácie boli vzťahy centrálnej banky s parlamentom. Na stretnutí s guvernérom NBS Ivanom Šramkom a viceguvernérom NBS Martinom Bartom mongolských hostí zaujímali aj o otázky súvisiace s kompetenciami NBS pri dohľade nad finančným trhom.

Na záver pobytu na Slovensku sa mongolská delegácia stretla na pôde NR SR so zástupcami Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre financie, rozpočet a menu.

BIATEC

Odborný bankový časopis
Máj 2007

Vydavateľ:

Národná banka Slovenska

Redakčná rada:

Ing. Ivan Šramko (predseda)
prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc.
Ing. Štefan Králik
doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.
doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA
Ing. Monika Siegelová

Redakcia:

Ing. Alica Polónyiová
tel.: 02/5787 2153
alica.polonyiova@nbs.sk
PhDr. Dagmar Krištofičová
tel.: 02/5787 2150
dagmar.kristoficova@nbs.sk

Adresa redakcie:

NBS, redakcia BIATEC
Imricha Karvaša 1, 813 25 Bratislava
fax: 02/5787 1128
Objednávky na inzerciu prijíma redakcia:
tel.: 02/5787 2153
e-mail: biatec@nbs.sk

Počet vydaní: 12-krát do roka

Cena výtlačku pre predplatiteľov: 21 Sk

Ročné predplatné: 252 Sk

Poštovné hradí predplatiteľ.

Voľný predaj: predajné miesta

Vydavateľstva ELITA v Bratislave: Klincová 35,
Blagoevova 14 – 16, Dolnozemska cesta 1/A

Cena výtlačku vo voľnom predaji: 35 Sk

Objednávky na predplatné v SR

a do zahraničia, reklamácie, distribúcia:

VERSUS, a. s., Expedičné stredisko,
Pribinova 21, 819 46 Bratislava
tel.: 02/5728 0368, fax: 02/5728 0148
e-mail: expedicia@versusprint.sk

Termín odovzdania rukopisov: 10. 5. 2007

Dátum vydania: 21. 5. 2007

Registračné číslo: MK SR 698/92

ISSN 1335 - 0900

Grafická úprava: Bedrich Schreiber

Typo & lito: AppleStudio, Bratislava

Tlač: Tlačiareň DÓŠA, s. r. o., Bratislava

Anglický preklad vybraných článkov je
na internetovej stránke Národnej banky
Slovenska: <http://www.nbs.sk>

Všetky práva sú vyhradené. Akékoľvek
reprodukcie tohto časopisu alebo jeho časti
a iné publikovanie vrátane jeho elektronickej
formy nie sú povolené bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa.

NA AKTUÁLNU TÉMU

Generálny zákon o zavedení eura	2
(JUDr. Štefan Hrčka)	
Stresové testovanie rizika poklesu cien nehnuteľností v slovenskom bankovom sektore	3
(Viktor Lintner, Štefan Rychtárik)	
Energetika a otázky vývoja cien energií na Slovensku v posledných rokoch.	7
(Ing. Mikuláš Cár, PhD.)	

DOHLAD NAD FINANČNÝM TRHOM

Kontrolné a regulačné inštitúcie dohliadajúce na finančný trh v Európe, 1. časť.	11
(Ing. Adriana Chovanová, PhD.)	

POISŤOVNÍCTVO

Poistné krytie prírodných katastrof	16
(prof. Ing. Anna Majtánová, PhD., Ing. Peter Marko)	
Bankopoisťovníctvo je účinný, efektívny a vzájomne výhodný vzťah banky a poisťovne	20
(Ing. Anton Korauš, PhD.)	

NÁRODOHOSPODÁRSKE OTÁZKY

Zníženie sadzby dane z pridanej hodnoty a spotrebných daní a ich vplyv na tvorbu cien	24
(Doc. Ing. Ivan Figura, CSc.)	

PAMÄTNÉ MINCE

Komárňanská pevnosť na pamätnej striebornej minci	29
(Ing. Dagmar Flaché)	

ZO ZAHRA NIČIA

Prechod Slovinska na euro – jasný úspech.	30
---	----

INFORMÁCIE

Z rokovania Bankovej rady NBS	31
Tlačové správy	31

Generálny zákon o zavedení eura

JUDr. Štefan Hrčka, Národná banka Slovenska

Legislatívne prípravy na prechod Slovenska zo slovenskej meny na spoločnú európsku menu euro pokročili do ďalšej etapy. Dňa 10. mája 2007 bol zverejnený a predložený na medzirezortné pripomienkové konanie návrh zákona o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Cieľom tohto zákona, skrátene označovaného ako generálny zákon o zavedení eura na Slovensku, je vytvoriť všeobecné (generálne) právne predpoklady v SR na bezproblémové a úspešné zavedenie eura a začlenenie SR do eurozóny. Generálnym zákonom sa majú splniť právne kritériá Európskej únie na zavedenie eura (teda dosiahnuť tzv. právnu konvergenciu) a zároveň na vnútroštátnej úrovni legislatívne upraviť kľúčové záležitosti, ktoré súvisia s prechodom na euro.

Prípravovaný generálny zákon upravuje predovšetkým záležitosti súvisiace s hotovostným peňažným obehom vrátane dočasného duálneho hotovostného peňažného obehu a tiež postup pri výmenách slovenských bankoviek a mincí za eurá. Návrh zákona rieši aj postup pri bezhotovostných peňažných operáciách a platobnom styku vrátane postupu pri premene bankových vkladov zo slovenských korún na eurá, ako aj postup pri premene ostatných majetkových hodnôt a peňažných súm zo slovenských korún na eurá, a to pri rešpektovaní princípu kontinuity právnych vzťahov a princípu cenovej neutrality pri prechode na euro. Osobitne zložitá je najmä problematika premeny menovitých hodnôt cenných papierov, ktoré tvoria emisie cenných papierov, ako aj premeny menovitých hodnôt základného imania, podielov na základnom imaní a vkladov do základného imania obchodných spoločností, družstiev a niektorých iných právnických osôb, keďže ide o zložené majetkové hodnoty, kde emisia cenných papierov je tvorená jednotlivými cennými papiermi, respektíve základné imanie je tvorené podielmi na tomto imaní a vkladmi do tohto imania. Predpokladá sa, že pri takýchto zložených majetkových hodnotách sa použije metóda premeny zdola nahor, pri ktorej sa zo slovenských korún na eurá premenia najskôr jednotlivé cenné papiere z príslušnej emisie a ich súčet bude tvoriť príslušnú emisiu cenných papierov, respektíve najskôr sa premenia podiely na príslušnom imaní a vklady do príslušného imania a ich súčet bude tvoriť príslušné základné imanie. Použitie metódy zdola nahor je totiž v záujme čo najdôslednejšieho rešpektovania vlastníckeho práva majiteľov cenných papierov, respektíve majiteľov podielov na základnom imaní.

Súčasťou návrhu zákona sú tiež ustanovenia o duálnom zobrazovaní cien, platieb a iných finančných a majetkových hodnôt zároveň v slovenských korunách a v eurách, a to podľa určeného konverzného kurzu. Obdobie duálneho zo-

brazovania sa podľa pripravovaného zákona začne 30 kalendárnych dní po určení konverzného kurzu a skončí sa jeden rok po zavedení eura na Slovensku. Celková navrhnutá dĺžka obdobia duálneho zobrazovania teda bude približne jeden a pol roka, z toho približne pol roka pred zavedením eura v SR a jeden rok po jeho zavedení.

Návrh zákona obsahuje aj celý rad ďalších ustanovení, napríklad úpravu záležitostí súvisiacich so základnou úrokovou sadzbou a s inými referenčnými úrokovými sadzbami, kurzami a finančnými indexmi, ale aj úpravu o dohľade a kontrole nad dodržiavaním pravidiel a povinností pri príprave na prechod a pri prechode zo slovenskej meny na euro. Podľa navrhovanej úpravy tento dohľad a kontrolu budú v rámci svojej vecnej pôsobnosti vykonávať Národná banka Slovenska, Slovenská obchodná inšpekcia, obce a ďalšie orgány dohľadu podľa osobitných predpisov.

Prípravovaný generálny zákon zároveň obsahuje aj súvisiace novely celého radu ďalších zákonov, pričom najväčšie úpravy čakajú zákon o Národnej banke Slovenska. Novelou tohto zákona sa predovšetkým musí od zavedenia eura v SR preniesť z NBS na Európsku centrálnu banku výlučná právomoc určovať menovú politiku a nástroje menovej politiky a výlučná právomoc schvaľovať a povoľovať vydávanie bankoviek a mincí, ale tiež z NBS na príslušné inštitúcie Európskej únie prejde výlučná právomoc určovať kurzovú politiku. Prípravovaným generálnym zákonom sa však má novelizovať napríklad aj Obchodný zákoník, zákon o cenných papieroch a investičných službách, zákon o kolektívnom investovaní, zákon o starobnom dôchodkovom sporení, zákon o doplnkovom dôchodkovom sporení, zákon o bankách, zákon o platobnom styku, Devízový zákon a viaceré ďalšie zákony vo finančnej oblasti.

Generálny zákon by mal nadobudnúť účinnosť 1. januára 2008 s tým, že niektoré jeho ustanovenia sa budú uplatňovať po stanovení konverzného kurzu, ktoré sa predpokladá približne v polovici roka 2008. Kľúčové ustanovenia budú účinné odo dňa zavedenia eura, ktoré SR plánuje na 1. januára 2009. Konkrétny konverzný kurz pre prechod zo slovenskej meny na menu euro a konkrétny dátum zavedenia eura na Slovensku však určuje Rada Európskej únie.

Pred návrhom generálneho zákona je ešte náročný legislatívny proces. Okrem pripomienkových konaní – či už medzirezortného alebo s inštitúciami EÚ – bude návrh zákona ešte prerokúvať Banková rada NBS, vedenie Ministerstva financií SR, Legislatívna rada vlády SR, vláda SR a Národná rada SR a o jeho podpise rozhodne prezident SR. Ukončenie celého schvaľovacieho procesu k návrhu zákona o zavedení meny euro v Slovenskej republike sa predpokladá na jeseň tohto roku.

Stresové testovanie rizika poklesu cien nehnuteľností v slovenskom bankovom sektore

Viktor Lintner, Štefan Rychtárik
Národná banka Slovenska

Podľa údajov Národnej asociácie realitných agentúr vzrástla od roku 2002 priemerná cena obytných nehnuteľností na Slovensku o 72 %. Keďže ide o jedno z aktív s najrýchlejšie rastúcou cenou, investujú doň domácnosti aj firmy, časť týchto investícií financujú banky prostredníctvom úverov. Zmeny cien nehnuteľností, v pozitívnom i v negatívnom význame, preto ovplyvňujú aj bankový sektor. V tomto článku sa budeme zaoberať scenárom poklesu cien nehnuteľností.

Slovenský bankový sektor je s trhom nehnuteľností v súčasnosti prepojený viacerými priamymi a nepriamymi kanálmi. Priamy kanál je spojený s využívaním nehnuteľností ako zabezpečenia úverov. To je prípad väčšiny úverov domácnostiam, ale aj mnohých investičných úverov podnikom či priamo developérskeho projektov. Pri úveroch, kde je identifikované znehodnotenie, je banka povinná vytvoriť opravné položky, ktoré závisia najmä od výšky expozície a zabezpečenia. Pri poklese hodnoty zabezpečenia stúpajú náklady na tvorbu opravných položiek, čo sa prejaví na zisku banky. V prípade, že by banke vznikla strata, hodnota vlastných zdrojov by poklesla, čo by nepriaznivo ovplyvnilo hodnotu ukazovateľa primeranosti vlastných zdrojov.

Nepriamym kanálom je vplyv cien nehnuteľností na kreditné riziko. Týka sa to predovšetkým developérskeho projektov, kde cena nehnuteľností (v tomto prípade cena prenájmu) negatívne ovplyvní kapacitu developéra generovať dostatočný cash-flow na splácanie bankového úveru. V tomto prípade by strata banky bola spôsobená kombináciou znehodnotenia úveru a poklesu hodnoty zabezpečenia. V tomto článku sa budeme venovať len dopadom prostredníctvom priameho kanálu, teda dodatočnou tvorbou opravných položiek. V budúcnosti je však pravdepodobné, že na platforme súčasného testu vznikne jeho komplexnejšia verzia zohľadňujúca aj stresové zmeny v mierach prechodov medzi kreditnými kategóriami.

Predmetom stresového testovania boli osobitne úvery domácnostiam a osobitne úvery podnikom, čo okrem iného umožňuje zohľadniť rozdielnu volatilitu cien nehnuteľností na bývanie a nehnuteľností s komerčným využitím. V prvom prípade teda ide úvery poskytnuté domácnostiam založené nehnuteľnosťou na bývanie, kde väčšinu tvorili práve hypotekárne úvery. V druhom prípade ide o investičné úvery založené nehnuteľnosťou s komerčným využitím, teda napríklad výrobnou halou či inou budovou slúžiacou na pod-

nikateľské účely, alebo budovou, ktorú stavia developér na prenájom.

Test bol realizovaný v dvoch variantoch zodpovedajúcich dvom hodnotám poklesu cien nehnuteľností na úrovni 30 % a 50 %.

ÚVERY DOMÁCNOSTIAM (ZABEZPEČENÉ NEHNUTEĽNOSŤAMI NA BÝVANIE)

Základným vstupom testu bola zostatková hodnota úverov poskytnutých bankami v danom mesiaci t (PV_t^i). Táto hodnota bola určená ako rozdiel pôvodnej výšky úveru a sumy splátok od jeho poskytnutia. Podobne bolo potrebné určiť aktuálnu hodnotu príslušného zabezpečenia vo forme nehnuteľnosti (PV_t^j), k úveru z mesiaca t . Išlo o pôvodnú hodnotu nehnuteľnosti upravenú v závislosti od vývoja cien nehnuteľností.¹

Ak napríklad banka v roku 2002 poskytla úver vo výške 700 tis. Sk a zabezpečila ho nehnuteľnosťou ocenenou na 1 mil. Sk, (dosiahla *loan-to-value ratio* 70 %) dnes už situácia vyzerá celkom inak, keďže časť úveru bola splatená (napr. 100 tis. Sk), zatiaľ čo hodnota zabezpečenia v priemere vzrástla o 23 %, teda na 1,23 mil. Sk. Aktuálny podiel výšky úveru k hodnote zabezpečenia (*loan-to-value ratio*, ďalej len „LTV“) klesol na 49 %. Situácia sa teda vyvinula v prospech banky, miera zabezpečenia sa zvýšila. Vďaka takejto kalkulácii bolo možné rozdeliť portfólio každej banky podľa pomeru expozície a zabezpečenia (LTV), čo je základným parametrom pre stresové testovanie poklesu cien nehnuteľností.

V ďalšom kroku bolo preto možné aplikovať šok cien nehnuteľností s a získať tým hodnotu zabezpečenia pre úvery poskytnuté v jednotlivých mesiacoch t (${}_{(s)}PV_t^j$). Mohli sme teda sledovať, ako sa zmení LTV v jednotlivých častiach portfólia. Je zrejmé, že úvery poskytnuté v minulých rokoch boli vďaka poklesu expozície a rastu zabezpečenia v čase menším zdrojom obavy ako nové úvery, kde sa hodnota LTV blížila k 100 %, prípadne bola ešte vyššia.

Samotný pokles hodnoty zabezpečenia pod

¹ Index vývoja cien nehnuteľností bol vypočítaný na základe údajov Národnej asociácie realitných kancelárií Slovenska (NARKS).

hodnotu expozície však nepredstavuje pre banku bezprostredný problém, pokiaľ sa úver štandardne spláca. Pre výpočet straty plynúcej z dodatočnej tvorby opravných položiek bolo potrebné použiť informáciu o kvalite portfólia danej banky. Boli preto vypočítané dva ukazovatele, ktoré boli predpokladom na dodatočnú tvorbu opravných položiek. Prvým bol podiel zlyhaných úverov (*NPL*) na celkových úveroch (*TL*), kde sa urobil predpoklad potreby pokrytia celej nezabezpečenej časti expozície opravnými položkami. Druhým ukazovateľom bol podiel úverov so zníženou hodnotou (*IL*) na celkových úveroch (*TL*), kde sa urobil predpoklad 10-percentného krytia nezabezpečenej časti. Objemy zlyhaných aj znehodnotených úverov boli vo výpočte upravené o odhadnutý nárast týchto úverov počas jedného roka (na základe historických údajov). Pomocou týchto predpokladov bolo možné určiť náklady na dodatočnú tvorbu opravných položiek samostatne pre každú skupinu úverov poskytnutú v mesiaci *t*, pre ktorú je hodnota zabezpečenia pred alebo po aplikovaní stresového scenára nižšia ako aktuálna zostatková hodnota úveru:

$$L^t = \left(\frac{NPL}{TL} - 0.1 \frac{IL}{TL} \right) \left(\min(PV_L^t, PV_C^t) - \min(PV_{L,(s)}^t, PV_C^t) \right)$$

Celkové náklady na dodatočnú tvorbu opravných položiek boli sumou nákladov pripadajúcich na úvery poskytnuté v danom mesiaci *t*. Tieto náklady, predstavujúce stratu banky z poklesu cien nehnuteľností, boli následne odrátané od hodnoty vlastných zdrojov banky, aby bolo možné určiť dopad na primeranosť vlastných zdrojov príslušnej inštitúcie.

Výhodou tohto stresového testovania je možnosť pracovať s rôznymi predpokladmi o časovom vývoji trendov z hľadiska LTV, vývoja cien nehnuteľností, mier zlyhania atď. vďaka rozdeleniu portfólia úverov podľa doby poskytnutia úveru. Na druhej strane, hlavná nevýhoda stresového testovania vyplýva z agregácie úverov, pričom sa predpokladá, že všetky úvery poskytnuté v danom mesiaci majú rovnaké LTV. Neberie sa pritom do úvahy, že časť úverov môže mať hodnotu LTV vyššiu ako 100 %. Pri zlyhaných alebo znehodnotených úveroch s LTV viac ako 100 % totiž akýkoľvek pokles cien nehnuteľností spôsobuje potrebu dodatočnej tvorby opravných položiek. Zároveň treba zohľadniť zjednodušené predpoklady lineárneho rastu priemerného LTV, ako aj výpočtu výšky opravných položiek.

ÚVERY PODNIKOM (ZABEZPEČENÉ NEHNUTEĽNOSŤAMI S KOMERČNÝM VYUŽITÍM)

Výstupnou veličinou pri tomto teste je očakávaná strata v horizonte jedného roka, ktorá by vznikla banke jednak následkom pádu cien nehnuteľností, ale tiež prechodom niektorých úverov portfólia do rizikovejších kreditných kategórií. Dátovú základňu testu tvorí Register bankových úverov a záruk (RBUZ). Všetky banky

participujúce na registri (19 bánk) zaznamenávajú do tohto registra údaje o všetkých úveroch poskytnutých podnikom k aktuálnemu dňu. Pre každý úver je známa jeho aktuálna zostatková hodnota, hodnota zabezpečenia a kreditná kategória (rozlišovali sa 3 kategórie – štandardný, so zníženou hodnotou (okrem zlyhaných), zlyhaný). Samotný výpočet straty v dôsledku poklesu cien nehnuteľností sa realizuje podľa schémy opísanej v nasledujúcej časti.

V prvom kroku sa pre danú banku z historických dát vypočíta matica prechodu $\{p_{ij}\}_{i,j=1}^3$, kde p_{ij} je pravdepodobnosť prechodu úveru z kategórie *i* do kategórie *j* v priebehu jedného roka. Tieto matice sú ďalej upravené nasledujúcim spôsobom: prvkom p_{ij} , $i > j$ sa priradí hodnota nula (neuvažuje sa s prechodmi z viac rizikovej kategórie do menej rizikovej) a o ich pôvodnú hodnotu sa zväčšia prvky p_{ii} . Na základe takto získaných prechodových matíc sa pre danú banku a jej *i*-tú kategóriu úverov vyberie náhodne p_{ij} percent úverov, ktoré budú o rok už v kategórii *j*. Takto sa získa jeden budúci možný obraz portfólia úverov banky z hľadiska ich rozčlenenia do kreditných kategórií. Na základe skutočného aj simulovaného budúceho stavu portfólia je možné vypočítať objem opravných položiek v jednom aj druhom prípade. Pritom sa predpokladá, že banky vytvárajú opravné položky vo výške c_i -percent z nezabezpečenej časti úveru (t. j. rozdielu medzi zostatkovou cenou úveru a veľkosťou zabezpečenia v prípade, že je tento rozdiel kladný), kde c_i sa berie ako priemerná hodnota podielu opravných položiek k hodnote nezabezpečenej časti úveru v kategórii *i*. Pre objem opravných položiek (LLP^n) pred a po aplikácii stresového scenára (${}_{(s)}LLP^n$) potom platia nasledujúce vzťahy:

$$LLP^n = c_i \max\{PV_L^n - PV_C^n, 0\},$$

$${}_{(s)}LLP^n = c_i \max\{PV_L^n - {}_{(s)}PV_C^n, 0\},$$

kde PV_L^n je hodnota nesplatennej časti úveru, PV_C^n je hodnota kolaterálu, *n* reprezentuje index úveru a ${}_{(s)}PV_C^n$ je nová hodnota zabezpečenia zodpovedajúca *s*-percentnému poklesu cien nehnuteľností, pre ktorú platí:

$${}_{(s)}PV_C^n = (1 - s)PV_C^n.$$

Následne sa pre každý úver danej banky vypočíta strata, ktorá je dôsledkom dotvárania opravných položiek z titulu stresového scenára

$$L^n = {}_{(s)}LLP^n - LLP^n.$$

Sčítaním týchto čiastkových strát za všetky úvery príslušnej banky dostaneme celkovú výslednú stratu zapríčinenú poklesom cien zabezpečujúcich nehnuteľností:

$$L = \sum_{n=1}^N L^n.$$

Výpočet sa realizuje pomocou simulácie Monte Carlo. Uvedený postup sa zopakuje tisíckrát, čo vedie k 1 000 rôznym hodnotám straty. Na záver sa pre každú banku určí priemer strát z jed-

notlivých simulácií a jej dopad na hodnotu ukazovateľa primeranosti vlastných zdrojov.

Silnou stránkou tohto scenára je, že pracuje prakticky s kompletnou databázou podnikových úverov a ich zaradením do kreditných kategórií (znalosť prechodových matíc). Na druhej strane však treba povedať, že spôsob, akým sa uvažuje o tvorbe opravných položiek je extrémne zjednodušený. Ďalším miernym nedostatkom je, že zostatkové hodnoty v registri úverov celkom nezodpovedajú skutočným zostatkovým hodnotám týchto úverov v bilancii (agregátne zostatková hodnota úverov podnikom podľa RBUZ-u bola k júnu 2006 približne 421 mld. Sk, kým v bilancii tej istej skupine úverov zodpovedala hodnota len 385 mld. Sk). Z toho potom vyplýva, že potreba tvorby opravných položiek v stresovom teste je čiastočne nadhodnotená. Otázne je tiež, nakoľko ocenenie nehnuteľností v registri zodpovedá skutočným trhovým cenám. Posledným, no o to závažnejším nedostatkom je, že pri skúmaní dopadov spôsobených poklesom cien nehnuteľností by bolo žiaduce zohľadniť aj kreditné riziko developérov, plynúce z takejto udalosti. Podiely opravných položiek k nezabezpečenej časti úveru boli vypočítané z údajov za celý sektor a sú teda spoločné pre všetky banky zahrnuté v teste. Ich hodnoty sú $c_1 = 0\%$, $c_2 = 10\%$ a $c_3 = 100\%$.

VÝSLEDKY

Dosiahnuté výsledky sú pomerne jednoznačné a poukazujú na nízky stupeň rizika spojený so stresovým scenárom. Aj pri skutočne extrémnom predpoklade o polovičnom páde cien nebol ani v jednej banke identifikovaný vážny problém. Dokumentuje to aj graf rozloženia poklesu primeranosti vlastných zdrojov v sektore, z ktorého je zrejmé, že väčšina bánk sa nachádza v dvoch najnižších pásmach poklesu neprevyšujúcich 0,2 % (graf 1).

Dopad stresového testovania pri úveroch domácnostiam bol ešte menej významný ako pri úveroch podnikom. Pri 30-percentnom poklese môžeme sotva hovoriť o dopade a ani pri polovič-

nom poklese cien vo väčšine bánk neklesla primeranosť vlastných zdrojov o viac ako 1 percentuálny bod (graf 2).

Uvedené výsledky však treba považovať za indikatívne a posudzovať v kontexte všetkých predpokladov a nedostatkov uvedených v predchádzajúcich častiach. Sú predovšetkým dva dôvody pomerne slabého dopadu poklesu cien nehnuteľností na slovenský bankový sektor.

Prvým je relatívne konzervatívna politika bánk pri stanovovaní pomeru výšky úveru a hodnoty zabezpečenia (LTV), najmä pri starších úveroch (tabuľka 1). Takto stanovený pomer vytvoril dostatočný ochranný vankúš, aby pokles cien nehnuteľností nemal negatívny vplyv na banku. Aj z toho dôvodu by staršie úvery pokles cien nehnuteľností takmer neovplyvnil.

Tabuľka 1 Pomer výšky úveru a hodnoty zabezpečenia v roku 2004

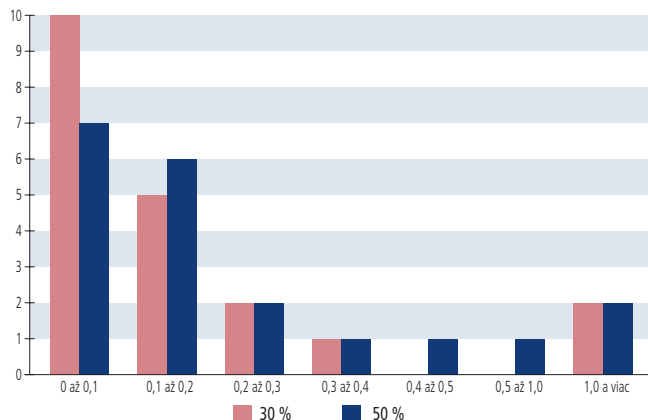
Pomer výšky úveru a hodnoty zabezpečenia	Úvery poskytnuté v 1. polroku 2004	Úvery poskytnuté 2. polroku 2004
Priemer	60,36 %	66,24 %
Medián	61,16 %	63,19 %
Priemer vážený objemom	48,65 %	54,98 %

Zdroj: Register hypotekárnych úverov.

Podľa výsledkov dotazníka o vývoji na trhu úverov sa však priemerné LTV postupne zvyšuje a vo viacerých bankách je dnes možné dostať úver, ktorého výška prekračuje hodnotu zabezpečenia (t.j. LTV je vyššie ako 100 %). Je teda celkom pravdepodobné, že postupom času bude na ceny nehnuteľností citlivá čoraz väčšia časť úverových portfólií v slovenských bankách.

Druhým dôvodom je dynamický rast cien nehnuteľností, ktorý kontinuálne zvyšuje hodnotu zabezpečení bankových úverov (graf 3). Stresový test síce výrazne znižoval aktuálne ceny nehnuteľností, ale ich vysoký rast v posledných rokoch vytvoril dostatočné krytie najmä starších úverov. Je logické domnievať sa, že práve predpoklad pokračovania takéhoto trendu motivuje banky

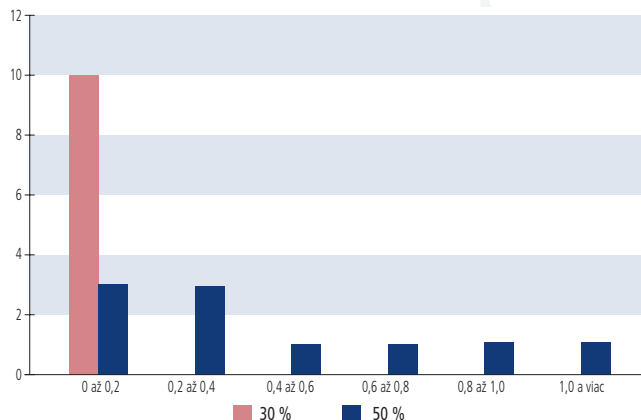
Graf 1 Dopad poklesu cien komerčných nehnuteľností

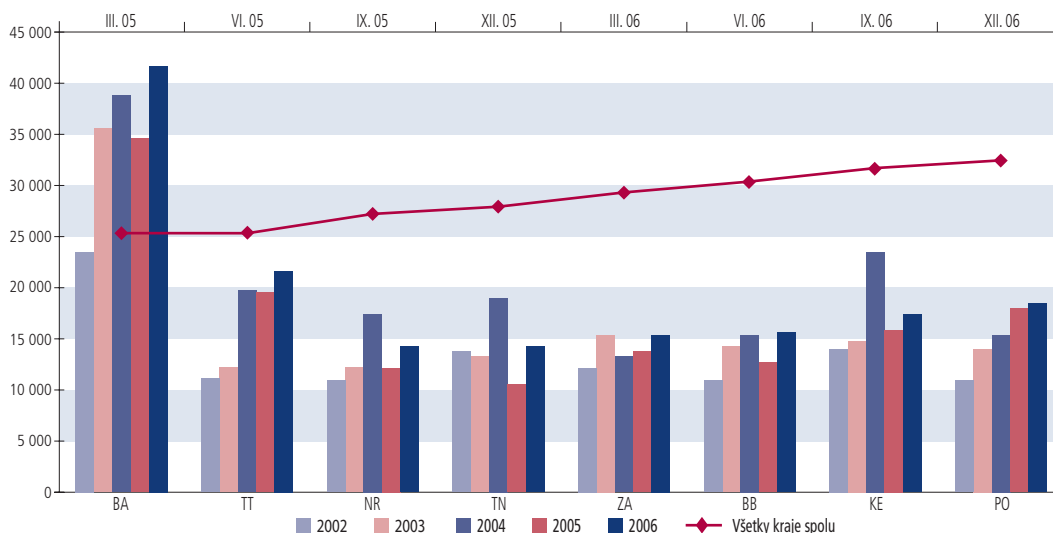
Zdroj: Register bankových úverov a záruk, vlastné výpočty.

Poznámka: Na vodorovnej osi sú intervaly poklesu hodnoty primeranosti vlastných zdrojov, na zvislej osi sú počty bánk spadajúcich do príslušného intervalu.

Graf 2 Dopad poklesu cien nehnuteľností na bývanie

Zdroj: NBS.

Graf 3 Vývoj cien nehnuteľností na bývanie podľa krajov na m²

Zdroj: NARKS.

Poznámka: Hodnoty v stĺpcoch predstavujú ceny nehnuteľností v Sk v jednotlivých rokoch podľa krajov, krivka zobrazuje vývoj priemernej hodnoty ceny nehnuteľností v rokoch 2005 a 2006.

k poskytovaniu úverov, pri ktorých je hodnota zabezpečenia nižšia ako výška úveru. Za normálnych okolností sa tento pomer za niekoľko mesiacov zmení v prospech zabezpečenia a riziko, ktoré banka podstupuje, bude v čase klesať.

Oba dôvody relatívne nízkeho dopadu stredového testu na slovenský bankový sektor sú záro-

veň hlavnými rizikovými faktormi do budúcnosti. Predpoklad ďalšieho rastu cien nehnuteľností, ktorý by viedol banky k poskytovaniu úverov s relatívne nižšou hodnotou zabezpečenia vo forme nehnuteľností, výrazne zvyšuje citlivosť slovenských bánk na prípadný nepriaznivý vývoj na trhu nehnuteľností.

SPRÁVA O VÝSLEDKOH ANALÝZY SLOVENSKEHO FINANČNÉHO SEKTORA ZA ROK 2006

Správa za rok 2006 nadväzuje na správu o výsledkoch analýzy slovenského finančného sektora za prvý polrok 2006. Cieľom analýzy je opísať a zhodnotiť vývoj vo finančnom sektore, s osobitným dôrazom na hodnotenie rizík, ktorému sú vystavené subjekty finančného sektora.

Analýza je rozdelená do dvoch častí. Prvá časť sa venuje samotnej analýze finančného sektora, podrobne analyzuje jednotlivé segmenty finančného trhu. V druhej časti sú spracované špecifické témy zasluhujúce si osobitnú pozornosť. Obe časti predkladanej analýzy vychádzajú z viacerých informačných zdrojov. Finančné informácie o jednotlivých inštitúciách sú v prvom rade čerpané z informačného systému bankového dohľadu MIM, systému STATUS a z podkladov spracovaných jednotlivými odbornými útvarmi dohľadu nad finančným trhom NBS. Doplnkovým zdrojom boli údaje zo Štatistického úradu SR, Eurostatu, Európskej centrálnej banky a iných externých zdrojov a komerčných informačných systémov.

Logická štruktúra, definície pojmov a celkový charakter analýzy je inšpirovaný analýzami viacerých centrálnych bánk členských štátov Európskej únie a analýzami Európskej centrálnej banky.

Plné znenie oboch správ je na internetovej stránke NBS <http://www.nbs.sk> v časti Dohľad nad finančným trhom / Dohľad nad bankovníctvom a obchodníkmi s cennými papiermi / Analýzy slovenského bankového sektora.

SPRÁVA O ČINNOSTI ÚTVARU DOHĽADU NAD FINANČNÝM TRHOM NBS ZA ROK 2006

Správa je rozdelená do piatich častí. V prvej časti sa zaoberá normotvornou činnosťou dohľadu nad finančným trhom, ako aj zmenami v legislatíve týkajúcej sa finančného sektora. V druhej časti je opísaná povoločinnosť dohľadu nad finančným trhom. V roku 2006 bolo vydaných 8 029 rôznych rozhodnutí. Z toho 7 150 tvorili rozhodnutia týkajúce sa sprostredkovateľov starobného a doplnkového dôchodkového sporenia. Ďalšia časť správy sa venuje výkonu dohľadu nad subjektmi finančného sektora. V správe sú uvedené informácie o dohľade vykonanom na mieste a na diaľku. Dohľad na mieste bol vykonaný v 39 subjektoch. Z toho v 15 bankách, v 9 subjektoch dôchodkového sporenia, 5 poisťovniach, 4 obchodníkoch s cennými papiermi, 3 subjektoch kolektívneho investovania, 2 sprostredkovateľoch investičných služieb a u 1 sprostredkovateľa poistenia.

V štvrtej časti sa správa venuje spolupráci dohľadu s regulátormi z iných krajín, aktivitám pracovníkov dohľadu v medzinárodných inštitúciách, spolupráci so sektorovými asociáciami, rôznym zisťovaniam a iným aktivitám dohľadu.

Energetika a otázky vývoja cien energií na Slovensku v posledných rokoch¹

Ing. Mikuláš Cár, PhD.
Národná banka Slovenska

Energetika a ceny energií sú v poslednom období frekventovanou témou nielen medzi odborníkmi, ale začínajú byť aj témou politických rozhodnutí. V súčasnosti pokrýva dovoz energií v EÚ zhruba polovicu jej energetickej spotreby a tento podiel má tendenciu naďalej rásť (do roku 2030 by to mohlo byť až 65 %, pričom závislosť od dovozu zemného plynu by mohla vzrásť z 57 % na 84 % a od ropy z 82 % na 93 %), čo robí Európu stále viac energeticky zraniteľnou.

Európska komisia predložila začiatkom januára 2007 návrh novej energetickej politiky EÚ, v ktorom vyzýva na „novú priemyselnú revolúciu“ v energetickom sektore, ktorá by zvýšila konkurenciu v tomto sektore, znížila jeho negatívny vplyv na klimatické zmeny a zabezpečila bezpečnosť dodávok energie. V praxi by to malo znamenať obmedzenie vplyvu veľkých energetických spoločností, výraznejšie znižovanie emisií oxidu uhličitého, zlepšenie energetickej účinnosti a zvýšenie podielu energie z obnoviteľných zdrojov. Začiatkom marca 2007 aj európski lídri podporili ambicióznou novú energetickú politiku.

Otázky stavu a predpokladaného vývoja energetiky, ako aj vývoja cien energií pre výrobcov a domácnosti sú aktuálne aj na Slovensku. Tento príspevok posudzuje stav a vývoj cien energií vo väzbe na zobrazenie energetického sektora pomocou dostupných medzinárodne porovnateľných štatistických údajov za vybrané ukazovatele. Súčasne:

- načrtáva pozíciu slovenskej energetiky v rámci krajín EÚ-25 prostredníctvom medzinárodne porovnateľných údajov na základe viacerých ukazovateľov podľa štandardne používaných postupov v Eurostate,
- charakterizuje vývoj slovenských energetických podnikov na základe vybraných ukazovateľov od roku 2000,
- na pozadí poznatkov o hospodárskych výsledkoch energetických podnikov analyzuje vývoj

cien energií v posledných rokoch na Slovensku a v okolitých krajinách.

V rámci odvetvia energetiky sa vykonávajú činnosti spojené s výrobou a distribúciou elektriny, výrobou plynu a distribúciou plyných palív potrubím, výrobou a dodávkami pary a teplej vody, ako aj činnosti spojené s úpravou a distribúciou vody (v štatistickej odvetvovej klasifikácii ekonomických činností OKEČ² má označenie E). Kategóriu E tvorí podkategória ekonomických činností zahŕňajúca výrobu a distribúciu elektriny, plynu a pary a teplej vody (E40) a podkategória zahŕňajúca výrobu, úpravu a distribúciu vody (E41). Pozícia odvetvia energetiky v rámci nefinančných odvetví (podľa kategórie OKEČ C – K, okrem kategórie J) sa v príspevku hodnotí z rôznych aspektov, pomocou dostupných štatistických údajov a ukazovateľov.

STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA SLOVENSKEJ ENERGETIKY

Slovenská energetika v rámci krajín EÚ

Jedným z možných hodnotiacich prístupov je porovnanie výkonnosti odvetvia energetiky, napr. pomocou takých ukazovateľov, ako je počet zamestnaných osôb (*emplPerson*), osobné náklady (*personelCosts*)³, hrubý obrat (*turnover*)⁴, vytvorená pridaná hodnota (*valueAdded*)⁵ a hrubé investície do hmotného majetku (*grossInvest*). Najaktuálnejšiu porovnateľnosť týchto ukazovate-

- 1 Poznanky a závery, ktoré prezentuje autor v tomto príspevku, nepredstavujú oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.
- 2 Klasifikácia OKEČ obsahuje nasledujúce štatistické kategórie produkcie: A. Produkty poľnohospodárstva, poľovníctva a lesníctva; B. Ryby a iné produkty rybolovu a služby súvisiace s chovom rýb a rybolovom; C. Nerastné suroviny; D. Produkty priemyselnej výroby; E. Elektrická energia, plyn, para a teplá voda; F. Stavebné práce; G. Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel, motocyklov, tovaru osobnej spotreby a potrieb pre domácnosť; H. Hotelové a reštauračné služby; I. Doprava, skladovanie a služby pôst a telekomunikácií; J. Finančné sprostredkovanie; K. Nehnutelnosti, prenájom a obchodné služby; L. Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie; M. Školstvo; N. Zdravotníctvo a sociálna pomoc; O. Ostatné spoločenské, sociálne a osobné služby; P. Služby domácností; Q. Exteritoriálne organizácie a združenia.
- 3 Osobné náklady predstavujú celkové náhrady v hotovosti alebo v naturáliách vynaložené zamestnancom na zamestnanca, ako aj všetky zákonné a ostatné odvody za zamestnanca.
- 4 Hrubý obrat je celková suma vyfakturovaných predaných tovarov a služieb tretím stranám.
- 5 Pridaná hodnota sa získa odpočítaním medzispotreby od hrubej produkcie.

Tab. 1 Podiel krajín na tvorbe hodnôt jednotlivých ukazovateľov za EÚ v odvetví energetiky (v %)

	AbsN1)	DE	PL	F	IT	UK	CZ	HU	ES	SK	AT	NL	LT	BE	LV	DK	FI	PT	SL	EE	LU
EmplPerson	1074915	21,4	16,1	15,0	9,5	8,8	4,2	3,7	3,4	2,9	2,7	2,2	2,1	1,4	1,4	1,2	1,2	1,2	0,7	0,7	0,1
PersonelCosts	45563,6	32,5	4,3	22,5	8,6	10,1	1,2	1,4	4,4	0,7	4,0	2,5	0,4	3,1	0,0	1,1	1,3	1,4	0,4	0,1	0,1
ValueAdded	129608,9	24,1	4,9	17,0	10,3	14,3	1,9	1,3	8,5	1,3	3,5	2,6	0,4	3,1	0,2	1,9	1,9	2,1	0,3	0,2	0,2
Turnover	505831,8	32,3	4,5	10,8	9,6	12,5	1,7	1,7	6,4	1,0	3,1	5,1	0,3	4,5	0,1	2,1	1,6	1,9	0,3	0,2	0,2
GrossInvest	40729,8	17,3	4,3	11,3	16,4	12,7	2,1	2,0	12,9	0,7	2,6	0,0	0,6	9,2	0,0	2,7	1,7	2,1	0,4	0,6	0,3

Zdroj: Eurostat a výpočty NBS.

1) AbsN1 označujú absolútne hodnoty jednotlivých ukazovateľov za uvedených 20 členských krajín EÚ za rok 2003 (údaje za Cyprus, Grécko, Írsko, Maltu a Švédsko nie sú k dispozícii), pričom počet zamestnaných sa udáva v osobách a ostatné ukazovatele sú vyjadrené v mil. EUR.

lov za väčšinu krajín v rámci EÚ umožňujú údaje za rok 2003.

Určujúce postavenie v energetickom sektore v rámci EÚ majú hlavne Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Veľká Británia a Španielsko, v ktorých je zamestnaných viac ako 58 % z celkového počtu zamestnancov v energetike a spolu vytvárajú takmer tri štvrtiny celkovej pridanej hodnoty v energetickom sektore EÚ. Z nových členských krajín je to Poľsko s vyše 16-percentným podielom na celkovom počte zamestnancov a takmer 5-percentným podielom na celkovej vytvorenej pridanej hodnote v energetickom sektore EÚ. Slovenská energetika sa podieľa 2,9 percentami na počte všetkých zamestnancov a 1,3 percentami na celkovej vytvorenej pridanej hodnote v energetickom sektore EÚ.

Podľa údajov za rok 2003 malo Nemecko najväčší podiel na celkových hrubých investíciách do hmotného majetku v sektore energetiky v celej EÚ (17,3 %), podiel Talianska predstavoval 16,4 %, Veľkej Británie 12,7 %, Francúzska 11,3 % a Poľska 4,3 %. Podiel Slovenska na celkových investíciách do celoeurópskej energetiky predstavoval necelé jedno percento.

Pomer hodnôt vybraných ukazovateľov v odvetví energetiky k ich hodnotám v rámci nefinančných odvetví (kategórie C – K okrem J v klasifikácii OKEČ) je v jednotlivých krajinách pomerne diferencovaný. Z dostupných údajov možno zovšeobecniť, že postavenie energetiky je výraznejšie v ekonomikách krajín strednej a východnej Európy ako v starých členských krajinách EÚ, čo je zrejme aj z grafu 1.

Zaujímavý je pohľad na graficky znázornené vybrané pomerné ukazovatele za Slovensko, ktorý signalizuje, že slovenská energetika má v národnej ekonomike jednoznačne najvýraznejší podiel na vytváraní celkovej sumy pridanej hodnoty v rámci nefinančných odvetví (14,8 %) spomedzi všetkých členských krajín EÚ (priemer za EÚ predstavoval 2,8 %). Znamená to, že v odvetví energetiky sa na Slovensku vytvára takmer 15 % z celkovej pridanej hodnoty v tzv. nefinančnej pod-

nikovej ekonomike (*non-financial business economy*). Naopak, najnižší podiel na tvorbe pridanej hodnoty v rámci nefinančných odvetví zaznamenalo odvetvie energetiky v Holandsku (1,5 %), nasleduje Luxembursko (1,9 %), Veľká Británia (2,1 %), Taliansko (2,5 %), Španielsko a Dánsko (2,6 %).

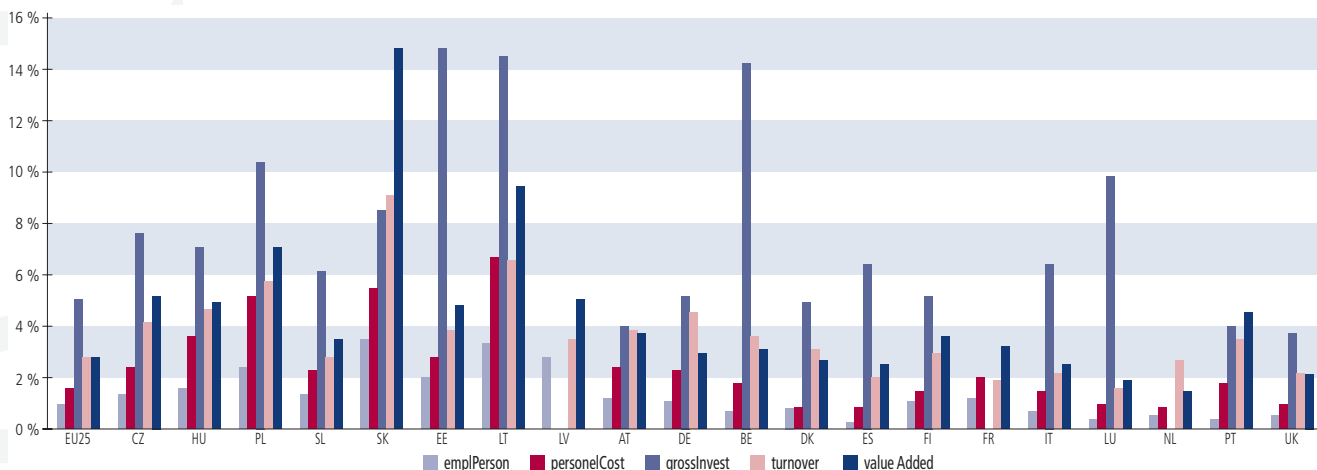
Aj z pohľadu ďalších troch graficky znázornených podielových ukazovateľov (okrem podielu hrubých investícií do hmotného majetku na celkových hrubých investíciách v rámci nefinančných odvetví a podielového ukazovateľa osobných nákladov) má slovenská energetika primát medzi krajinami EÚ. Pokiaľ ide o podielový ukazovateľ hrubé investície do hmotného majetku v energetike a vo všetkých nefinančných odvetviach, lepšie výsledky ako Slovensko (8,5 %) dosahuje Estónsko (14,8 %), Belgicko (14,2 %), Poľsko (10,5 %) a Luxembursko (9,8 %).

V podkategórii E40 (výroba a distribúcia elektriny, plynu a pary a teplej vody) bol na Slovensku podľa porovnateľných údajov v roku 2003 najnižší podiel hrubých investícií do hmotného majetku na vytvorenej pridanej hodnote v rámci krajín EÚ (len 17,7 %). Príčiny môžu byť rôzne a zaslužia si zvýšenú pozornosť, lebo nedostatočný investičný rozvoj určite môže negatívne vplyvať na vývoj konkurencieschopnosti slovenskej energetiky voči okolitým krajinám. Napr. v Poľsku predstavoval tento podiel 27,5 %, v Českej republike 34,7 %, v Slovinsku 40,8 %, v Maďarsku 49,7 % a priemer z dostupných údajov za EÚ bol 31,4 %.

V krajinách EÚ je produktivita práce (podiel vytvorenej pridanej hodnoty na jedného zamestnanca) v sektore energetiky zhruba trojnásobne vyššia ako v priemyselných odvetviach ako celku. V Portugalsku je tento pomer najvýraznejší (viac ako desaťnásobný), nasleduje Španielsko (8,7-násobok), Belgicko (4,7-násobok), Slovensko (4,3-násobok) a Česká republika (4,1-násobok). V Lotyšsku je naopak produktivita práce v energetike ani nie dvakrát vyššia (1,8-násobne) ako vo všetkých nefinančných odvetviach ako celku.

V uvedených 20 krajinách sa v roku 2003 vy-

Graf 1 Podiel energetiky na všetkých nefinančných odvetviach podľa vybraných ukazovateľov za rok 2003

Zdroj: Eurostat a výpočty NBS.

kazovalo v rámci energetického sektora 23 289 podnikov (z toho 14 945 podnikov v podkategórii E40). V SR sa vykazovalo 153 organizácií v kategórii E, pričom v rámci podkategórie E40 pôsobilo 134 organizácií a v rámci podkategórie E41 (výroba, úprava a distribúcia vody) 19 organizácií. V podnikoch zameraných na výrobu a distribúciu elektriny, plynu, pary a teplej vody (E40) bolo v EÚ v roku 2003 zamestnaných takmer 80 % z celkového počtu zamestnancov v sektore energetiky (na Slovensku to bolo takmer 70 %).

Vo výrobe a distribúcii energií dominujú veľké podniky s viac ako 250 zamestnancami. Aj keď ich podiel na celkovom počte energetických podnikov v krajinách EÚ predstavuje zhruba len necelé 4 %, vytvárajú takmer 80 % pridanej hodnoty v sektore energetiky. Naopak, významný podiel majú menšie energetické podniky na tvorbe pridanej hodnoty napr. v Dánsku (takmer 65 %), Belgicku (okolo 55 %) a Holandsku (vyše 30 %). Za Slovensko nie sú pre toto porovnanie za rok 2003 k dispozícii potrebné údaje.

Z uvedených údajov vyplýva, že postavenie odvetvia energetiky v národnom hospodárstve je na Slovensku najvýraznejšie zo všetkých krajín EÚ-25. Preto by sa v rámci ekonomickej politiky štátu mala venovať stavu a najmä perspektívam sektora energetiky primeraná pozornosť.

Vývoj vybraných charakteristík slovenskej energetiky po roku 2000

Na získanie lepšieho obrazu o slovenskej energetike sa použili časové rady vybraných dostupných ukazovateľov od roku 2000 o počte podnikov, počtoch zamestnancov, objeme vytvorenej pridanej hodnoty, osobných nákladoch, hrubom prevádzkovom prebytku⁶, hrubých investíciách do hmotného majetku, nakúpených tovaroch a službách, hrubom obrate, produktivite práce, hrubej miere ziskovosti⁷ a miere investícií v podkategórii E40.

Pre slovenskú energetiku bol prelomový rok 2002, keď boli pripravené legislatívne základy na vytvorenie konkurencie na trhu a začal sa proces zvyšovania regulovaných cien energií na

úroveň oprávnených nákladov. Formálne sa to prejavilo pomerne výrazným nárastom počtu energetických podnikov (zo 103 v roku 2000 na 148 v roku 2002), konkurenčný efekt tlaku na zníženie cien energií sa však neprejavil. Na Slovensku, ale aj v celej EÚ naďalej pretrvávajú monopolné postavenie veľkých energetických podnikov (podľa dostupných údajov za rok 2004 za SR len za kategóriu E možno dedukovať, že energetické podniky s viac ako 250 zamestnancami majú v kategórii E zastúpenie zhruba 16 %, ale takmer 95-percentný podiel na tvorbe celkovej pridanej hodnoty v odvetví energetiky; v EÚ bol tento pomer 3,7 %, resp. 76,9 %).

Podľa údajov o dosahovanej produktivite práce, bola slovenská energetika v roku 2003 viac ako štvornásobne výkonnejšia v porovnaní s priemerom za celú nefinančnú podnikovú ekonomiku a 3,7-krát výkonnejšia ako sektor priemyslu. Rast produktivity práce je v slovenskej energetike dynamický hlavne po roku 2002 (v roku 2003 medziročný rast o vyše 40 % a v roku 2004 o vyše 20 %).

V porovnaní s krajinami V4 a Slovinskom dosahovali slovenské energetické podniky v posledných rokoch v produktivite práce pomerne priaznivé výsledky (v roku 2004 dokonca najlepšie, o 2,6 percentuálneho bodu pred Slovinskom). Nepriaznivo však vyznieva porovnanie so starými členskými krajinami, keď napr. v roku 2003 predstavovala hodnota produktivity práce na zamestnanca v slovenských energetických podnikoch len okolo 43 % priemeru za EÚ-25.

Priemerná miera ziskovosti v energetických podnikoch dosiahla v roku 2003 v EÚ-25 okolo 17 %. Podľa údajov Eurostatu vyššiu ziskovosť ako v slovenských energetických podnikoch (25,9 %)⁸ dosiahli v Európe len energetické podniky v Španielsku (27,9 %). Ziskovosť v európskych energetických gigantoch: Nemecko 10 %, Francúzsko 21,6 %, Veľká Británia 22,1 %, Taliansko 19,3 %. V českej energetike bola miera ziskovosti 21,9 %, v Maďarsku 12,4 %, v Poľsku 19,5 % a v Slovinsku 18,5 %. Najnižšiu ziskovosť dosiahol v roku 2003 holandský energetický sektor (8,5 %).

Tab. 2 Vývoj hodnôt vybraných ukazovateľov v energetických podnikoch (E40) na Slovensku

Ukazovateľ	2000	2001	2002	2003	2004
Počet podnikov	103	103	148	134	165
Počet zamestnancov	31 879	31 385	32 694	30 957	28 971
Pridaná hodnota (v mil. EUR)	914,9	1 092,4	1 231,7	1 635,7	1 843,7
Hrubý prevádzkový prebytok (v mil. EUR)	687,1	841,5	953,2	1 329,3	1 512,7
Osobné náklady (v tis. EUR)	227,9	250,9	278,5	306,3	331,0
Hrubé investície do hmotného majetku (v mil. EUR)	662,6	425,8	648,6	289,7	256,4
Nakúpené tovary a služby (v mil. EUR)	2 451,8	2 767,1	3 062,0	3 514,4	3 634,0
Hrubý obrat (v mil. EUR)	3 383,2	3 841,5	4 284,8	5 136,8	5 429,6
Produktivita práce na zamestnanca (v tis. EUR)	28,7	34,8	37,7	52,8	63,6
Hrubá miera ziskovosti (v %)	20,3	21,9	22,2	25,9	27,9
Miera investícií z pridanej hodnoty (v %)	72,4	39,0	52,7	17,7	13,9

Zdroj: Eurostat a výpočty NBS.

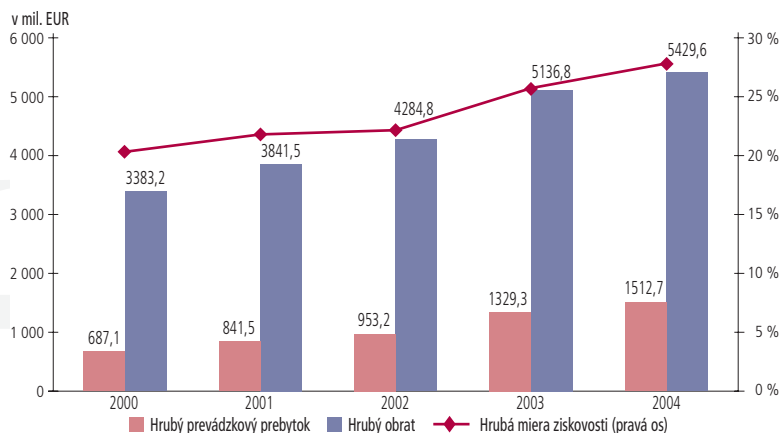
6 Hrubý prevádzkový prebytok je definovaný ako prebytok vytvorený realizovanými aktivitami po odpočítaní pracovných vstupov.

7 Hrubá miera ziskovosti je ukazovateľ, ktorý sa počíta ako pomer hrubého prevádzkového prebytku a obratu a je vyjadrený v percentách.

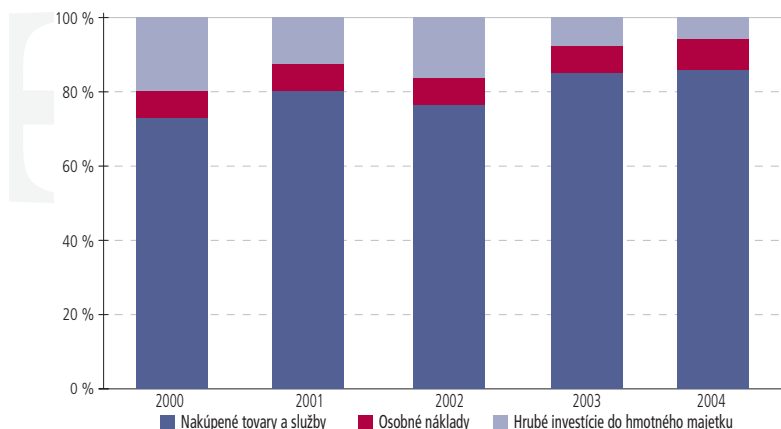
8 Na ziskovosti slovenskej energetiky má významný podiel aj inkasovanie za tranzit plynu a ropy, lebo Slovensko je na čele krajín tak z hľadiska objemu tranzitu, ako aj dôležitosť tranzitu pre krajinu (bližšie napr. Sedláček, M.: Tranzit plynu na liberalizovanom trhu Európskej únie. In.: Slovgas 4/2006).

Graf 2 Vývoj vybraných ukazovateľov v sektore energetiky SR

Graf 3 Vývoj jednotlivých zložiek výrobných nákladov v sektore energetiky SR

Zdroj: Eurostat a výpočty NBS.

Takmer 26-percentná miera ziskovosti v odvetví energetiky je v slovenskej ekonomike najvyššia v rámci všetkých nefinančných odvetví. Podľa údajov za rok 2003 v odvetví nerastné suroviny bola dosiahnutá ziskovosť 24,2 %, v odvetví doprava, skladovanie a služby pošt a telekomunikácií a v odvetví nehnuteľnosti, prenájom a obchodné služby zhruba 18 %, v odvetví hotelové a reštauračné služby vyše 11 %, v odvetví priemyselnej výroby okolo 8 %, v stavebníctve okolo 6 % a vo veľkoobchode a maloobchode okolo 4 %.

Rast ziskovosti je veľmi pozitívny nielen pre samotné energetické podniky, ale aj pre štát, resp. štátny rozpočet, do ktorého plynú prostredníctvom zdaňovaných ziskov vyššie príjmy.

V rámci výrobných nákladov majú v slovenskom energetickom sektore najvýraznejší podiel výdavky na nakupované tovary a služby. Ich podiel sa od roku 2000 postupne zvyšuje (zo zhruba 73 % v roku 2000 na 86 % v roku 2004). Mierne rastie aj podiel osobných výdavkov (zo 6,8 % na 7,8 %). Naopak, výrazne klesajúci trend má podiel investičných výdavkov (z takmer 20 % na 6,1 %).

Slovenské energetické podniky (E40) patrili podľa dostupných porovnateľných údajov Eurostatu za rok 2003 z hľadiska tvorby pridanej hod-

noty k najvýkonnejším v rámci krajín EÚ, avšak do ich ďalšieho rozvoja bol na Slovensku investovaný najnižší podiel vytvorenej pridanej hodnoty spomedzi všetkých členských krajín. Miera investícií z pridanej hodnoty má v slovenských energetických podnikoch v posledných rokoch výrazne klesajúcu tendenciu (72,4 % v roku 2000, 39 % v roku 2001, 52,7 % v roku 2002, 17,7 % v roku 2003 a 13,9 % v roku 2004). V rokoch 2003 a 2004 klesal aj celkový objem hrubých investícií do hmotného majetku (v porovnaní s rokom 2002 sa tento podiel znížil na zhruba 45 %, resp. 40 %), čo sa prejavilo na znížení objemu investícií do hmotného majetku na zamestnanca z takmer 20 tis. EUR v roku 2002 na približne 9,4 tisíc EUR v roku 2003 a na 8,85 tisíc EUR v roku 2004.

Popri pozitívnom raste tvorby pridanej hodnoty, produktivity práce a ziskovosti v slovenských energetických podnikoch však nemožno prehliadnuť vývoj investovania do ich ďalšieho rozvoja. Zo získaných poznatkov vyplýva, že pre slovenské energetické podniky bolo po roku 2000 kľúčovou otázkou nielen hľadanie strategických investorov, ale predovšetkým zabezpečenie výraznejšieho a efektívnejšieho využitia vytváraných vlastných zdrojov na reštrukturalizáciu, modernizáciu a ich ďalší rozvoj.

Energetické podniky (podkategória E40 podľa klasifikácie OKEČ) zahŕňajú okrem aktivít v odbore výroby a distribúcie elektriny aj aktivity v odbore výroby plynu a distribúcie plyných palív potrubím, ako aj aktivity v odbore dodávok pary a teplej vody. Za uvedené zložky nie sú v databáze Eurostatu k dispozícii porovnateľné údaje o jednotlivých ekonomických ukazovateľoch, a preto nie je možné podrobnejšie charakterizovať parciálny vplyv jednotlivých energetických činností v rámci energetických podnikov ako celku⁹.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2003/54/ES o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s elektrinou a smernica č. 2003/55/ES o spoločných pravidlách pre vnútorný trh s plynom sa stali základom pre zjednotenie pravidiel, potrebných na fungovanie vnútorného trhu s elektrinou a plynom a na vytvorenie efektívneho vnútorného trhu vo všetkých členských krajinách EÚ, nevynímajúc ani Slovenskú republiku. V súlade s uvedenými smernicami majú od 1. júla 2004 všetci odberatelia okrem kategórie domácností možnosť výberu vlastného dodávateľa a od 1. júla 2007 budú mať túto možnosť aj odberatelia elektriny a zemného plynu v kategórii domácností.

Jednotné pravidlá vnútorného trhu s elektrinou a plynom v rámci EÚ vytvárajú skôr teoretické predpoklady na voľnú súťaž výrobcov a distribútorov na energetickom trhu, výraznejšie konkurenčné prostredie a v konečnom dôsledku na možnosť výberu lacnejších dodávateľov energií ich konečnými spotrebiteľmi. Realita je však taká, že liberalizácia trhov jednotlivých energetických komodít postupuje relatívne pomaly.

Pokračovanie v čísle 6/2007.

9 V podmienkach Slovenska by však mali byť na tento účel vytvorené predpoklady, lebo na rokovani vlády SR dňa 11. 1. 2006 o návrhu energetickej politiky SR sa konštatovalo, že od 1. 1. 2001 bolo zavedené krátkodobé výkazníctvo za energetiku podľa metódy EÚ a IEA do oficiálneho štatistického výkazníctva SR.

Kontrolné a regulačné inštitúcie dohliadajúce na finančný trh v Európe

1. časť

Ing. Adriana Chovanová, PhD.

Ekonomická fakulta, Technická univerzita v Košiciach

Inštitúcie, ktoré sa zaoberajú dohľadom nad bankovým trhom v jednotlivých členských krajinách Európskej únie¹, tvoria podstatnú časť kontrolných a regulačných inštitúcií dohliadajúcich nad celým finančným trhom v krajine. Pôsobnosť dohľadu nad bankovým trhom je v jednotlivých krajinách rozdielna. Takmer v každej členskej krajine má pri výkone bankového dohľadu dôležité postavenie centrálna banka. (V príspevku delíme členské krajiny kvôli prehľadnosti do niekoľkých skupín podľa jazykového a geografického kritéria.)

NEMECKO

Centrálnou bankou Nemecka je Deutsche Bundesbank, založená v roku 1957. Od 30. apríla 2002 má podľa Zákona o národnej banke novú organizačnú štruktúru. Sídli vo Frankfurte nad Mohanom. Deutsche Bundesbank má mnoho úloh, niektoré z nich vyplývajú z členstva v Eurosysteme (je to emisná banka, banka bánk, nástroj fiškálnej politiky a správca devízových rezerv).

Deutsche Bundesbank pridelil zodpovednosť za dohľad nad bankami zákon o bankách v roku 1961, dovtedy túto činnosť vykonával Spolkový úrad pre bankový dohľad. Od 1. mája 2002 funguje Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht (Spolkový úrad pre dohľad nad finančným trhom – BaFin), ktorý vznikol spojením Spolkového úradu pre bankový dohľad, Spolkového úradu pre dohľad nad poisťovňami a Spolkového úradu pre dohľad nad tržmi cenných papierov. Avšak Deutsche Bundesbank sa aj naďalej zapája do bankového dohľadu, pretože má potrebné informácie o dohliadaných subjektoch a tiež skúsenosti. Duplicitu prác zamedzuje organizačná štruktúra pre centrálu bankového a finančného dohľadu a pre dohľad na úrovni regionálnych pobočiek Deutsche Bundesbank má plniť prevádzkové úlohy a BaFin je zodpovedný za všetky nezávislé opatrenia.

Spolkový úrad pre dohľad nad finančným trhom (BaFin) vznikol 1. mája 2002. Nemecko má po prvýkrát jeden samostatný regulačný orgán, ktorý zodpovedá za dohľad nad bankami, finančnými inštitúciami, poisťovňami a tržmi s cennými papiermi. Úrad priamo podlieha vláde, konkrétne ministerstvu financií. Hlavné strediská má v Bonne a vo Frankfurte nad Mohanom. Na chod úradu prispieva štát a dohliadané inštitúcie (v roku 2003 to bolo približne 2 400 bánk, 800 finančných inštitúcií a 700 poisťovní). BaFin vykonáva svoju činnosť len vo verejnom záujme, jeho hlavnou úlohou je zabezpečiť riadne fungovanie, stabilitu a integritu nemeckého finančného trhu a jeho konkurencieschopnosť. Má teda dohľad

nad solventnosťou bánk, finančných inštitúcií, poisťovní a ochraňuje klientov a investorov (teda dohľad nad tržmi, aby sa predišlo nezákonnej činnosti v celej finančnej oblasti). Úlohy BaFin-u nie sú obmedzené len na udeľovanie povolení, monitorovanie, prípadne zrušenie jednotlivých inštitúcií. Tento úrad taktiež vydáva všeobecné inštrukcie, založené na pravidlách bankového podnikania, poskytovania finančných služieb a obmedzenia rizík.

RAKÚSKO

V Rakúsku je centrálnou bankou (CB) Oesterreichische Nationalbank (OeNB), ktorá je podľa Zákona o národnej banke z roku 1984 akciovou spoločnosťou (50 % je vo vlastníctve štátu a zvyšných 50 % je vlastníctvom bánk, poisťovní, organizácií zamestnávateľov a zamestnancov). Banka zodpovedá za platobný systém v krajine, zabezpečuje finančnú stabilitu, spravuje rezervy (zlato, devízy), zbiera štatistické údaje, podporuje výskum a spracovávanie analýz. Je členom rôznych medzinárodných organizácií. Princípy OeNB vyjadrujú tri slová – bezpečnosť, stabilita a dôvera. Účasť OeNB na bankovom dohľade je tiež len formálna. OeNB vykonáva dohľad základných bankových rizík (kreditného a trhového) na mieste. Okrem toho jej dohliadané subjekty musia poskytovať mesačné a štvrtročné správy o činnosti, ziskovosti a rizikách. OeNB tieto údaje spracuje a preskúma. Údaje sú zdrojom pre analýzy subjektov a celého trhu, centrálna banka ich ďalej poskytuje špecializovanému úradu.

V Rakúsku je dôležitým dohliadajúcim orgánom Úrad pre dohľad nad finančným trhom (FMA). Vznikol 1. apríla 2002 na základe zákona o FMA. Všetky úlohy dohľadu a zdroje presunul zákon z ministerstva financií, ktoré malo na starosti dohľad nad bankami, poisťovňami a penzijnými fondmi, a Spolkovým úradom pre dohľad nad tržmi cenných papierov. Vznikla tak nezávislá inštitúcia podliehajúca verejnému právu. FMA je teda samostatný orgán, ktorý priamo zodpove-

¹ V súčasnosti má EÚ 27 členov a sú nimi: Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Česká republika, Dánsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Litva, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Malta, Nemecko, Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Španielsko, Švédsko, Taliansko, Veľká Británia (posledné rozšírenie k 1. 1. 2007).

dá za dohľad nad bankovníctvom, poisťovníctvom a penzijnými fondmi, a trhmi cenných papierov (burzami). Dohľad v Rakúsku sa zameriava najmä na podstatné funkcie finančného systému, v menšej miere na inštitúcie a sektory. Nový systém dohľadu prevzal segmentáciu inštitúcií z pôvodného systému a má značný potenciál zvýšiť efektívnosť nákladov. FMA má pre vyvíjateľnosť opatrení dohľadu správnu, trestnú moc a moc vynútiť si opatrenia dohľadu. Náklady na výkon dohľadu sú v prvom rade hradené z poplatkov, ktoré platia dohliadané subjekty. FMA je financovaný aj zo štátneho rozpočtu a to sumou 3,5 milióna eur ročne. FMA je nezávislý v rozpočtovej oblasti a aj v oblasti zamestnanosti (má zdroje pre zamestnávanie vysokokvalifikovaných ľudí). Cieľom FMA je byť otvorený, transparentný a konzistentný orgán dohľadu.

Bankový dohľad v týchto dvoch krajinách teda nevykonávajú samotné centrálné banky, ale špecializované inštitúcie. Oba tieto úrady pri výkone dohľadu spolupracujú okrem národných centrálnych bánk aj s Európskou centrálnou bankou (ECB) a ESCB (Európsky systém centrálnych bánk) a inými zahraničnými orgánmi. BaFin spolupracuje s výbormi EÚ (CEBS – Výbor európskeho bankového dohľadu, CEIOPS – Výbor európskych orgánov dohľadu nad poisťovníctvom a zamestnaneckými penzijnými schémami, CESR – Výbor európskych regulačných orgánov pre cenné papiere), s medzinárodnými organizáciami ako napr. BIS (Banka pre medzinárodné platby), FATF (medzinárodná autorita vytvorená pre oblasť boja proti praniu špinavých peňazí a financovania terorizmu), IAIS², IOSCO a IOPS. FMA spolupracuje podobne ako aj BaFin s výbormi

EÚ (CEBS, CEIOPS, CESR). Okrem toho spolupracuje s výborom BSC (Výbor Európskeho systému centrálnych bánk pre bankový dohľad) .

SPOJENÉ KRÁĽOVSTVO VEĽKEJ BRITÁNIE A SEVERNÉHO ÍRSKA

Centrálnou bankou Veľkej Británie je Bank of England, založená v roku 1694. V roku 1946 bola znárodnená a až od roku 1997 je nezávislou inštitúciou. Zabezpečuje monetárnu a finančnú stabilitu a zodpovedá za oficiálnu úrokovú sadzbu. Keďže Veľká Británia nie je členom eurozóny, Bank of England plní aj emisnú úlohu, emituje bankovky (britské libry), analyzuje problémy, ktoré súvisia s reguláciou všetkých finančných sprostredkovateľov (napr. bánk, poisťovní a obchodníkov s cennými papiermi). Konkrétne inštitúcie monitoruje a reguluje Financial Services Authority (Úrad pre finančné služby – FSA).

Bank of England má pri výkone dohľadu len poradnú funkciu v oblasti všeobecných princípov a politiky, vývoja praktík a legislatívny dohľad (čo zahŕňa aj rady pri individuálnych prípadoch) a v oblasti štruktúry, personálneho zabezpečenia a tréningu osôb vykonávajúcich dohľad.

Úrad pre finančné služby v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska je nezávislý orgán a reguluje sektor finančných služieb od roku 2001. Ide o spoločnosť s ručením obmedzeným a na jej činnosť prispievajú organizácie, nad ktorými vykonáva dohľad. Úrad môže vyšetrovať a vynucovať dodržiavanie pravidiel dohľadu. Vďaka tomu naplňa svoje štyri základné ciele: dôvera v trh, verejná povedomie, ochrana spotrebiteľov a znižovanie finančnej kriminality. FSA dohliada na finančné trhy, burzy a firmy (banky,

² IAIS (Medzinárodná asociácia orgánov dohľadu nad poisťovníctvom, ktorá reprezentuje viac ako 160 poisťovní z viac ako 120 krajín a asi 80 organizácií vykonávajúcich dohľad, sídlo má v Bazileji), IOSCO (Medzinárodná organizácia pre výbory cenných papierov, ktorá má vedúcu úlohu pri stanovení medzinárodných štandardov na poli dohľadu nad cennými papiermi, podporuje spoluprácu medzi orgánmi tohto dohľadu, členovia si vymieňajú informácie a spoločne vyvíjajú štandardy) a IOPS (Medzinárodná organizácia pre dohľad nad dôchodkami).

Tab. 1 Orgány dohľadu v nemecky hovoriacich krajinách

Centrálna banka	Úlohy a postavenie CB v oblasti BD	Orgán dohľadu	Oblasť jeho pôsobenia a úlohy	Spolupráca doma a v EÚ	Spolupráca mimo EÚ
NEMECKO					
Deutsche Bundesbank (1957)	ÚLOHY: poskytuje BaFin-u informácie o bankách a svoje skúsenosti z oblasti bankového sektora POSTAVENIE: nie je orgánom BD	BaFin (2002) spojením 3 úradov	– celý finančný trh – ochrana spotrebiteľov, zaisť stabilitu, fungovanie a konkurencieschopnosť trhu	BaFin 1) Deutsche Bundesbank 2) ECB CEBS CEIOPS CESR	BaFin BIS (BCBS) FATF IAIS IOSCO IOPS
RAKÚSKO					
Oesterreichische Nationalbank (1984) a. s. so základným imaním 12 mil. EUR	ÚLOHY: vykonáva dohľad trhového a kreditného rizika na mieste, vyhodnocuje pravidelné hlásenia od bánk, je poradcom v oblasti zákonodarstva POSTAVENIE: nie je orgánom BD	FMA (2002) presunom úloh z MF a z Úradu pre CP	– celý finančný trh – dohľad zameraný na hlavné funkcie finančného systému, menej na inštitúcie a sektory	FMA 1) OeNB 2) ECB CEBS CEIOPS CESR	FMA BIS (BCBS)

poistovne a investičné spoločnosti). Stanovuje štandardy, ktoré musia byť dodržané, v opačnom prípade začne proti takýmto inštitúciám konať, napríklad vyžaduje od nich zaplatiť kompenzácie klientom. Úrad založila vláda, ktorá zodpovedá za oblasť jeho pôsobnosti a jeho právomoci.

ÍRSKO

V Írsku bola centrálna banka – Central Bank of Ireland založená v roku 1943. V máji 2003 okrem iných zmien, zmenila aj meno na Central Bank and Financial Services Authority of Ireland (Centrálna banka a úrad pre finančné služby Írska – CBFSAI). V súčasnosti vykonáva všetky úlohy, ktoré predtým vykonávala Central Bank of Ireland a Úrad pre reguláciu a ochranu spotrebiteľov na finančnom trhu. Centrálna banka a úrad pre finančné služby Írska sa skladá z dvoch samostatných entít, ktorými sú:

1. Centrálna banka, ktorá má zodpovednosť za monetárnu politiku, finančnú stabilitu, ekonomické analýzy, menový a platobný systém a za investície do domácich a zahraničných aktív.
2. Irish Financial Services Regulatory Authority (Írsky úrad pre reguláciu finančných služieb – IFSRA), má zodpovednosť za reguláciu finančného trhu a ochranu spotrebiteľov na tomto trhu.

Centrálna banka, ako člen Euro systému, prispieva k udržaniu cenovej stability a stabilného finančného systému, dozerá, aby bol platobný a zúčtovací systém bezpečný a spoľahlivý. Emituje a distribuuje eurobankovky a euromince, stará sa o bezpečnosť a integritu euromeny, riadi investičné aktíva v mene štátu. Úlohou centrálnej banky je monitorovať domáci a medzinárodný finančný vývoj a poukazovať na oblasti, kde sa môžu vyskytnúť hrozby pre írsky finančný systém.

Analýzy sa robia na makroúrovni, ale aj mikroúrovni. Na makroúrovni sa sledujú silné a slabé stránky finančného systému a analýza mikroúrovne skúma stav finančného stavu individuálnych inštitúcií. Oba prístupy sú rovnako dôležité.

Írsky úrad pre reguláciu finančných služieb, alebo aj Finančný regulátor, vznikol 1. mája 2003. Zodpovedá za reguláciu a dohľad všetkých inštitúcií v Írsku, ktoré poskytujú finančné služby. Ide napr. o banky, poisťovne, obchodníkov s cennými papiermi na trhu CP a inštitúcie kolektívneho investovania. IFSRA zohráva dôležitú úlohu aj pri ochrane zákazníkov týchto firiem. Hlavná úloha regulátora spočíva v pomoci spotrebiteľom realizovať finančné rozhodnutia s dostatkom informácií na bezpečnom trhu, takisto presadzuje zdravé, rastúce a solventné finančné inštitúcie, ktoré dávajú klientom pocit, že ich vklady a investície sú v bezpečí. Veľkosť a vplyv finančného trhu neustále rastie. To predstavuje výzvu nielen pre účastníkov trhu, ale aj pre dohliadajúce orgány. Preto je nevyhnutnou súčasťou činnosti IFSRA monitorovať globálny finančný a ekonomický rozvoj. V tejto oblasti sa zameriava na zlepšenie regulačného prístupu, ktorý je založený na profile rizika, techniky na odhad, meranie a kontrolu rizík, zbieranie dát súvisiacich s vývojom lepšieho varovného indikátora a programu dohľadu na mieste. IFSRA kladie dôraz na reguláciu a dohľad, ktoré sú potrebné pre solventnosť bánk a bezpečnosť vkladov, takisto na transparentnosť jednotlivých činností bánk. Regulátor sa tak snaží vytvoriť zdravé prostredie pre rozvoj dohliadaných inštitúcií.

Spolupráca je pri dohľade veľmi dôležitá. V rámci EÚ spolupracuje FSA najmä s výbormi – CEBS, CESR a CEIOPS. Výbory sa snažia zblížovať pravidlá bankového dohľadu v Európe (veľa návrhov novej legislatívy práve v tejto oblasti pochádza

Tab. 2 Orgány dohľadu v anglicky hovoriacich krajinách

Centrálna banka	Úlohy a postavenie CB v oblasti BD	Orgán dohľadu	Oblasť jeho pôsobenia a úlohy	Spolupráca doma a v EÚ	Spolupráca mimo EÚ
VEĽKÁ BRITÁNIA					
Bank of England (1694)	ÚLOHY: poskytuje informácie o bankách POSTAVENIE: nie je orgánom BD	FSA (2001) s.r.o.	– celý finančný trh – ciele: dôvera v trh, verejné povedomie, ochrana spotrebiteľov, pokles finančnej kriminality	FSA 1) BoE 2) ESCB CEBS CEIOPS CESR	FSA BCBS IAIS IOSCO Fórum finančnej stability (BIS)
ÍRSKO					
Central Bank of Ireland (1943) ↓ CBFSAI (2003) 1. časť – centrálna banka	ÚLOHY: spolupráca s IFSRA, vytýčenie oblastí možných hrozieb, analýzy, dohľad nad platobným systémom a pod. POSTAVENIE: nie je orgánom BD	2. časť CBFSAI IFSRA (2003)	– celý finančný trh – dohľad, ochrana spotrebiteľov	IFSRA 1) CBFSAI 2) ECB CEBS CEIOPS CESR	IFSRA BIS (BCBS)

z EÚ, takže Írsko ako člen EÚ musí do svojich zákonov implementovať európsku legislatívu). FSA, podobne aj IFSRA, spolupracuje aj s ESCB, teda s centrálnymi bankami a orgánmi dohľadu členských štátov EÚ. Cieľom je spolupráca pri zabezpečení otázok finančnej stability v EÚ. V medzinárodnom finančnom priestore zohráva FSA v rámci dohľadu kľúčovú úlohu. Aktívne sa zapája do práce výboru IOSCO, BCBS a IAIS. Taktiež participuje vo Fóre finančnej stability (BIS), ktoré sa snaží identifikovať a odstrániť rozvíjajúce sa riziká (bližšie tab. 2).

Sever Európskej únie reprezentujú krajiny Dánsko, Fínsko a Švédsko. V týchto troch krajinách je v otázke bankového dohľadu zhoda a zároveň sa odlišujú od ostatných krajín Európy. Centrálna banka v severských štátoch nie sú orgánom dohľadu ani len v oblasti bankového sektora. Zúčastňujú sa na ňom len nepriamo, čiže vo forme spolupráce s miestnymi orgánmi dohľadu.

FÍNSKO

Centrálnou bankou Fínska je Suomen Pankki, jedna z najstarších centrálnych bánk na svete. Založil ju v roku 1811 v Turku, vtedajšom hlavnom meste Fínska, cár Alexander I. Od roku 1819 sídli centrálna banka v Helsinkách. V súčasnosti je jej hlavnou úlohou udržať cenovú stabilitu. Suomen Pankki pripravuje monetárnu politiku, rozhodnutia v rámci Fínska a zároveň aj Eurosystému. Úlo-

hy, ciele a s tým súvisiace problémy stanovuje zákon. Zabezpečuje zodpovednosť, efektívnosť a vývoj finančného systému, emituje bankovky, spravuje medzinárodné rezervy, zbiera a publikuje štatistické údaje a v spolupráci s ostatnými bankami riadi ponuku peňazí. Na výkone dohľadu sa zúčastňuje len nepriamo, spolupracuje s príslušným orgánom dohľadu.

Vo Fínsku je týmto orgánom Rahoitustarkastus (Fínsky úrad pre dohľad nad finančným trhom, anglické označenie FIN-FSA – Finnish Financial Supervisory Authority). Táto nezávislá inštitúcia, vznikla v roku 1993, vykonáva dohľad nad bankami, obchodníkmi s cennými papiermi, tržmi cenných papierov, burzami a investičnými spoločnosťami. V rámci činnosti nevykonáva dohľad nad poisťovňami, ten je v kompetencii Úradu pre dohľad nad poisťovňami. Dohľad nad finančným trhom znamená dohľad nad disciplínou trhu a tokom informácií v ňom. FIN-FSA sa snaží zaistiť, aby dohliadané subjekty boli riadené profesionálne, vybavené primeraným systémom riadenia rizík, a aby postupovali podľa zákona a etických princípov. Prístup tohto úradu k dohľadu je založený na riziku, t.j. dohľad je zameraný na inštitúcie a systémy, ktoré sú citlivé na riziko. Jednou z úloh FIN-FSA je aj poskytovať znalosti a informácie o finančných trhoch.

Tab. 3 Orgány dohľadu v severských krajinách

Centrálna banka	Úlohy a postavenie CB v oblasti BD	Orgán dohľadu	Oblasť jeho pôsobenia a úlohy	Spolupráca doma a v EÚ	Spolupráca mimo EÚ
FÍNSKO					
Suomen Pankki (1811)	ÚLOHY: poskytuje informácie o bankách POSTAVENIE: nie je orgánom BD	1) FIN-FSA (1993) 2) Úrad pre dohľad nad poisťovňami	1) – celý finančný trh – dohľad nad disciplínou trhu 2) – dohľad nad poisťovým trhom	FIN-FSA 1) Suomen Pankki, ministerstvo financií a zdravotníctva, Úrad pre dohľad nad poisťovňami 2) ESCB, CEBS CESR	FIN-FSA Nórske orgány dohľadu BIS
DÁNSKO					
Danmarks Nationalbank (1818)	ÚLOHY: poskytuje informácie, vypracováva analýzy POSTAVENIE: nie je orgánom BD	DFSA (1988)	– celý finančný trh – dohľad, regulácia, štatistická činnosť	DFSA 1) Danmarks Nationalbank 2) ECB, CESR	DFSA BIS (BCBS)
ŠVÉDSKO					
Sveriges Riksbank (1668) 1. centrálna banka na svete	ÚLOHY: poskytuje informácie a znalosti POSTAVENIE: nie je orgánom BD	FI	– celý finančný trh – dohľad nad finančnou stabilitou a nad finančným trhom, ochrana spotrebiteľov	FI 1) Sveriges Riksbank 2) CEBS CEIOPS CESR	FI BIS (BCBS) IOSCO IAIS

DÁNSKO

V Dánsku je centrálnou bankou Danmarks Nationalbank, ktorá bola založená v roku 1818, nezávislou inštitúciou je od roku 1936. Banka nie je členom Eurosystemu, pretože v Dánsku je národným platidlom dánska koruna. Úlohou Danmarks Nationalbank je zabezpečiť stabilitu dánskej meny, efektívnu a bezpečnú emisiu bankoviek a mincí a prispievať k efektívite a stabilite platobného a clearingového systému. Pripravuje štatistiky, udržiava finančnú silu prostredníctvom konsolidácie a rizikového manažmentu, zaisťuje bezpečný menový systém a riadi množstvo peňazí v obehu. Okrem týchto úloh je Danmarks Nationalbank aj bankou štátu, ale jej činnosť je od vlády a parlamentu nezávislá. Na výkone dohľadu sa nepodieľa priamo, ale len vo forme spolupráce s orgánom dohľadu, ktorému poskytuje potrebné informácie o bankách a vypracováva príslušné analýzy.

V Dánsku je orgánom dohľadu Finanstilsynet (Dánsky úrad pre dohľad nad finančným trhom, anglické označenie DFSA – Danish Financial Supervisory Authority), ktorý sa stará o reguláciu celého finančného trhu. Inštitúcia podlieha Ministerstvu hospodárstva. Funguje ako sekretariát pre tri výbory: Finančný výbor, Dánsky výbor pre cenné papiere a Dánsky dôchodkový výbor. DFSA vznikol v roku 1988 spojením Úradu pre dohľad nad bankami a Úradu pre dohľad nad poisťovňami. V roku 1990 sa k nim pridal aj Úrad pre dohľad nad hypotekárnymi bankami, čím vznikla kompletná inštitúcia dohľadu. DFSA má tri hlavné skupiny aktivít. K prvej skupine patrí výkon dohľadu nad bankami, hypotekárnymi bankami, poisťovňami, penzijnými fondami, obchodníkmi s cennými papiermi. V druhej skupine sú činnosti, ktoré sa týkajú samotnej regulácie a tretiu skupinu tvoria štatistické aktivity. Okrem toho DFSA pripravuje pravidlá a zákony v oblasti bankového dohľadu, zabezpečuje transparentnosť trhu a umožňuje spotrebiteľom jednoduchšie porovnávať poskytované služby a ich ceny.

ŠVÉDSKO

Sveriges Riksbank, švédska centrálna banka vznikla v roku 1668, čiže bola prvou centrálnou bankou na svete. Od roku 1990 je nezávislá, zodpovedá sa však švédskemu parlamentu. Jej

hlavnou úlohou je starať sa o bezpečné fungovanie platobného systému, cenovú a finančnú stabilitu. Riksbank zodpovedá aj za emisiu bankoviek a mincí švédskej koruny (SEK). Aj Sveriges Riksbank sa zúčastňuje dohľadu len nepriamo.

Vo Švédsku vykonáva bankový dohľad Finansinspektionen (Švédsky úrad pre dohľad nad finančným trhom – FI) v spolupráci so Sveriges Riksbank, ktorá poskytuje potrebné informácie a znalosti. FI vykonáva dohľad nad finančnými spoločnosťami, vydáva povolenia na poskytovanie finančných služieb a tiež ochraňuje spotrebiteľov. K dohliadaným subjektom patria napr. banky, poisťovne, obchodníci s cennými papiermi, clearingový dom, správčovské spoločnosti a burzy. Švédsky úrad pre dohľad nad finančným trhom dohliada najmä na dve hlavné oblasti: finančnú stabilitu a finančný trh. FI je verejná autorita a je financovaná zo štátneho rozpočtu, pričom dohliadané subjekty platia poplatky vláde.

Tak ako aj iné európske orgány dohľadu príslušných krajín, aj FIN-FSA, DFSA a FI pri svojej činnosti spolupracujú s ďalšími inštitúciami. Fínsky úrad pre dohľad nad finančným trhom spolupracuje s domácimi autoritami, ktorými sú Suomen Pankki, ministerstvo financií, ministerstvo zdravotníctva a Úrad pre dohľad nad poisťovňami, a so zahraničnými autoritami. Čo sa týka medzinárodnej spolupráce, ide najmä o spoluprácu na úrovni EÚ, t. j. o spoluprácu s nasledujúcimi výbormi: CEBS, BSC a CESR. Významná je aj spolupráca s nórskymi orgánmi dohľadu. Dánsky úrad pre dohľad nad finančným trhom spolupracuje na medzinárodnej úrovni s BIS konkrétne jeho výborom BCBS, ďalej s IOSCO, IAIS, MMF (Medzinárodný menový fond) a pod. Preberá medzinárodné štandardy a zavádza ich do svojich postupov. V rámci EÚ spolupracuje s centrálnymi bankami a orgánmi dohľadu členských štátov, s ECB a výborom CESR. Švédsky úrad pre dohľad nad finančným trhom je v rámci medzinárodnej spolupráce členom mnohých medzinárodných inštitúcií, ktoré pôsobia v oblasti dohľadu. Ide najmä o spoluprácu na úrovni EÚ s nasledujúcimi výbormi: CESR, CEIOPS, CEBS. Participuje aj v troch globálnych organizáciách BCBS (BIS), IOSCO a IAIS. Na domácej pôde spolupracuje so Sveriges Riksbank (tab. 3).

Literatúra:

1. CHOVANOVÁ, A.: Kapitoly z bankovníctva – Slovenská republika a Európska únia. Košice: Vydavateľstvo elfa 2006.
2. First Interim Report Monitoring the Next Process for Regulating Securities Markets in Europe, <http://europe.eu.int/comm/internalmarkets/securities/docs/monitoring/first-report/2003-05-monitoring-summary.en>
3. The ECB's relations with international organisations and fora. In: ECB: Monthly Bulletin, January 2001.
4. The ECB's relations with institutions and bodies of the European Community. In: ECB: Monthly Bulletin, October 2000.

Poistné krytie prírodných katastrof

prof. Ing. Anna Majtánová, PhD., Ing. Peter Marko
Národohospodárska fakulta, Ekonomická univerzita v Bratislave

Veľké katastrofické udalosti sa v súčasnosti dejú omnoho častejšie ako v minulom období. Neustále sme svedkami nových tragédií a situácií, pri ktorých mnoho ľudí príde o život a takisto vzniknú obrovské materiálne škody. Regióny, ktoré pravidelne zažívajú zničujúcu silu prírodných katastrof, sú neustále v ohrození. Riziko vzniku značných škôd navyše zvyšuje rozširujúca sa urbanizácia a industrializácia. Čoraz viac budov a infraštruktúry sa nachádza v oblastiach, kde sa katastrofické udalosti pravidelne opakujú.

Hurikány, povodne, zemetrasenia, tsunami a ďalšie katastrofické udalosti predstavujú značnú záťaž pre postihnutých, ale aj poisťovne. Poistný trh takisto musel a musí reagovať na tieto udalosti, ktoré sa výrazne prejavujú aj na výsledkoch hospodárenia poisťovní a zaisťovní. Preto sa vyvíjajú a implementujú nové opatrenia a prístupy k poisteniu takýchto rizík, aby katastrofické riziká neohrozovali samotnú existenciu poisťovní a zaisťovní, a zároveň zostali poistiteľné.¹

POHROMY A ICH DÔSLEDKY

Počet prírodných katastrofických udalostí z roka na rok rastie a spolu s nimi aj škody. Štatistiky dokazujú, že rastú geometrickým radom a ak tento trend bude pokračovať, tak počas desiatich rokov môžeme očakávať na celom svete až 800 katastrofických udalostí za rok.

Organizácia spojených národov považuje za veľkú prírodnú katastrofu udalosť, ktorej násled-

ky postihnutý región nie je schopný zvládnuť bez vonkajšej pomoci. Čiže zvyčajne je splnená aspoň jedna z týchto podmienok:²

- situácia vyžaduje nadregionálnu alebo medzinárodnú pomoc,
- o život prišli tisíce ľudí,
- státisíce ľudí stratilo strechu nad hlavou,
- ekonomické škody sú významné,
- poistné škody sú značné.

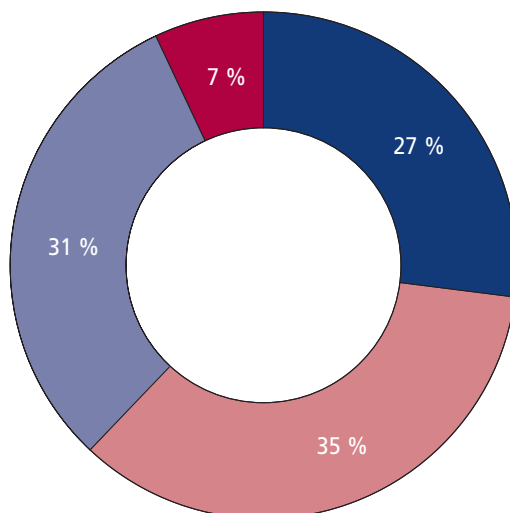
Za najväčší počet úmrtí sú „zodpovedné“ zemetrasenia a s nimi spojené vlny tsunami. Mierne prevahu majú aj ekonomické škody spôsobené zemetraseniami. Najčastejšou pohromou je veterná smršť. Od roku 1950 do roku 2004 predstavovali celkové škody z katastrof sumu 1 400 mld. USD (graf 1).³

Aj pri poistných škodách majú veterné smršte zjavnú prevahu. Spôsobujú až tri štvrtiny zo všetkých poistných škôd, ktoré mali v tom istom období hodnotu 230 mld. USD (graf 2).⁴

Osobitným medzníkom vo vývoji veľkých katastrof bol rok 2005, pretože sa v ňom potvrdil rastúci trend ekonomických aj poistných škôd. V tomto roku výška škôd dosiahla nový rekord – 210 mld. USD, pričom pri katastrofách zahynulo viac ako 100 000 ľudí.⁵

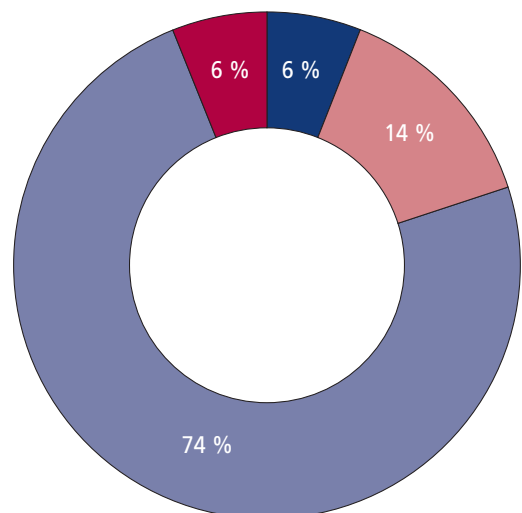
Zatiaľ čo pri zemetraseniach sa zväčša nedá identifikovať časový trend, pri pohromách, ktoré súvisia s počasím, je trend badateľný a, žiaľ, rastúci. V osemdesiatych a deväťdesiatych rokoch markantne narástol počet práve týchto katas-

Graf 1 Podiel jednotlivých druhov veľkých prírodných katastrof na ekonomických škodách v rokoch 1950 – 2004

■ Povodne 27 %
 ■ Zemetrasenia, tsunami, vulkanické erupcie 35 %
 ■ Veterné smršte 31 %
 ■ Iné udalosti (suchá, požiare, mrazy) 7 %

Graf 2 Podiel jednotlivých druhov veľkých prírodných katastrof na poistných škodách v rokoch 1950 – 2004

■ Povodne 6 %
 ■ Zemetrasenia, tsunami, vulkanické erupcie 14 %
 ■ Veterné smršte 74 %
 ■ Iné udalosti (suchá, požiare, mrazy) 6 %

Zdroj: Claims management following natural catastrophes, In: www.munichre.com, s. 7.

1 Príspevok je súčasťou výstupov výskumného projektu VEGA 1/4629/07 Vývojové trendy v poistnom krytí životných a neživotných rizík, ktorý riešila Katedra poisťovníctva NHF EU v Bratislave.

2 Claims management following natural catastrophes, In: www.munichre.com, s. 6 (6. 2. 2007).

3 Claims management following natural catastrophes, In: www.munichre.com, s. 7 (6. 2. 2007).

4 Claims management following natural catastrophes, In: www.munichre.com, s. 7 (6. 2. 2007).

5 Annual review: Natural catastrophes 2005, In: www.munichre.com, s. 2 (30. 1. 2007).

trof. To, samozrejme, ešte nemôže byť dôkaz o vplyve zmien podnebia, ale je to významná indikácia, ktorú nemožno v žiadnom prípade podceňovať. Katastrofické udalosti, ktorých sme svedkami, a ich rastúci počet je jedným z dôsledkov, ktorý by sa dal očakávať od globálnej zmeny podnebia.

Veľmi vážny je geometrický rast ekonomických a poistných škôd, najmä ak zohľadníme vplyv inflácie. V nasledujúcich desiatich rokoch možno očakávať, že poistné škody spôsobené katastrofami sa budú pohybovať približne v sume 40 mld. USD za jeden rok. Túto výšku škôd môže ešte prekonať jedna veľká pohroma alebo séria niekoľkých udalostí v krátkom čase, ako napríklad štyri veľké hurikány (Charley, Frances, Ivan a Jeanne), ktoré zasiahli Floridu počas šiestich týždňov v roku 2004.

SEKURITIZÁCIA V POISTNOM SEKTORE

Sekuritizácia v poistovníctve predstavuje veľký a zatiaľ nie veľmi využívaný zdroj, na získanie finančných prostriedkov a na transfer rizika, čo môže mať pozitívny dopad na likviditu, riadenie rizík, finančnú flexibilitu a celkový kapitál. Sekuritizácia sa v podstate začala používať koncom osemdesiatych rokov 20. storočia, ale skutočne sa odštartovala začiatkom deväťdesiatych rokov, keď poisťovňa AIG a zaistovňa Hannover Re vydali prvé katastrofické dlhopisy.

V roku 1992 hurikán Andrew spôsobil obrovské škody, jeho deštruktívna sila bola veľká. Kapacity zaistných trhov vtedy nie celkom postačovali na krytie udalostí takéhoto rozsahu. Vďaka katastrofickým dlhopisom sa podarilo doplniť nedostatočné kapacity vtedajšieho zaistného trhu a tak aj vznikol trh s katastrofickými dlhopismi.

Trh s cennými papiermi, vydanými v rámci sekuritizácie v poistnom sektore dosiahol od svojho začiatku k septembru 2006 kumulatívnu hodnotu 25 mld. USD. Najväčšiu časť z nich tvoria katastrofické dlhopisy (43 %), ale dnes sa v rámci sekuritizácie v poistnom sektore začínajú využívať aj iné druhy cenných papierov (graf 3).⁶

Sekuritizácia sa využíva aj v rámci životného poistenia pri niektorých dlhodobých životných poistkách na zabezpečenie dodatočných rezerv, ktoré požadujú orgány dohľadu. Pri EV/VIF sekuritizácií (*Embedded Value/Value of In-Force Business securitization*) sa prostredníctvom cenných papierov získavajú prostriedky na základe súčasnej hodnoty budúcich výnosov zo všetkých uzavretých obchodov.

TRANSFER RIZIKA A KATASTROFICKÉ DLHOPISY

Katastrofické riziko veľkého rozsahu len ťažko dokáže pokryť jedna poisťovňa, preto treba preniesť časť rizika na iný subjekt. Dnes sa ešte vo väčšine prípadov využíva klasické zaistenie, ale so vzrastajúcim počtom veľkých pohrôm sa čoraz častejšie pýtame, či bude poistný a zaistný trh schopný prebrať aj takéto druhy rizík bez toho, aby to ohrozilo jeho finančnú stabilitu.

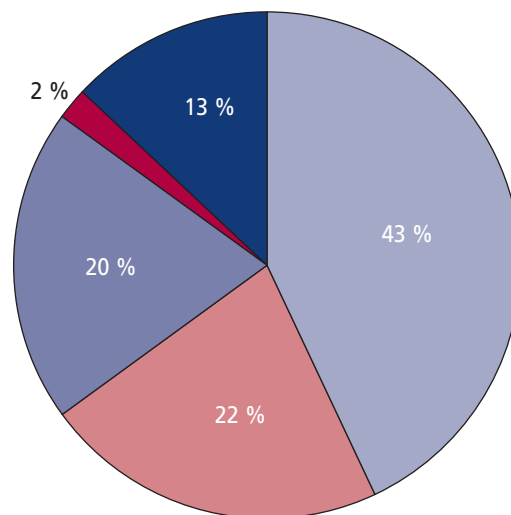
Možno predpokladať, že poisťovne nebudú ochotné riskovať hrozbu straty stability. Potom je na mieste aj otázka, či budú takéto riziká naďalej poistiteľné. Jednou z možností, ako zachovať poistiteľnosť veľkých katastrofických rizík pri zachovaní stability poistného sektora, je využiť kapacity celého kapitálového trhu, a to cez sekuritizáciu rizík. Transfer takýchto veľkých rizík sa tak môže uskutočniť vďaka katastrofickým dlhopisom.

Tieto dlhopisy majú chrániť poisťovňu pred síce zriedkavými udalosťami, ale takými, čo prinášajú veľké poistné škody. Využívajú sa na krytie prírodných katastrof, akými sú zemetrasenia, hurikány a veterné smršte. V ostatnom období sa používajú aj na krytie priemyselných katastrof a v oblasti životného poistenia na krytie udalostí s extrémne vysokou úmrtnosťou, napríklad pandémií.

V zásade existujú štyri základné štruktúry prenosu rizika prostredníctvom katastrofických dlhopisov:⁷

1. *Parametric CAT bonds* – sú to najjednoduchšie katastrofické dlhopisy. Preferujú ich mnohí investori najmä pre jednoduchý systém a minimalizáciu morálneho hazardu. Sledujú rôzne parametre pri katastrofických udalostiach, ako napríklad rýchlosť vetra pri hurikánoch alebo silu zemetrasenia. Emitenti dlhopisov (resp. poisťovne) sa však obávajú, že takto nie je riziko dostatočne zabezpečené a stále určité reziduálne riziko zostáva na nich. Toto riziko môže minimalizovať čo najlepšia formulácia viacerých parametrov, týkajúcich sa možnej katastrofickej udalosti.
2. *Indemnity CAT bonds* – tento druh katastrofických dlhopisov...

Graf 3 Podiel jednotlivých druhov cenných papierov v rámci sekuritizácie v poistnom sektore

■ Katastrofické dlhopisy 43 %
 ■ XXX sekuritizácia 22 %
 ■ EV/VIF sekuritizácia 20 %
 ■ Sekuritizácia pri poistení vozidiel a pohľadávok 2 %
 ■ Iné 13 %

Zdroj: *Insurance Securitisation – Coming of Age*, In: www.cea.assur.org, s. 2.

⁶ *Insurance Securitisation – Coming of Age*. In: www.cea.assur.org, s. 2 (7.2.2007).

⁷ *Insurance Securitisation – Coming of Age*. In: www.cea.assur.org, s. 4 (7.2.2007).

fických dlhopisov emitenti preferujú, najmä preto, že eliminuje reziduálne riziko. Funguje na podobných princípoch ako zaistenie škodového nadmerku. (Ide o druh neproporcionálneho zaistenia a predstavuje podiel zaistovateľa na škode, ktorá presahuje tzv. prioritu.) Pri týchto dlhopisoch sú presne stanovené podmienky naviazané na prekročenie stanovenej hranice vzniknutých škôd. Záujem investorov o takýto druh katastrofických dlhopisov je menší, pretože si vyžaduje komplexnejšie škodové modely a investori sú vystavení väčšiemu riziku.

3. Medzi dvoma uvedenými druhmi katastrofických dlhopisov existuje niekoľko hybridných riešení. Ide napríklad o systémy, v ktorých sú podmienky na splatenie dlhopisov naviazané na indexy a platby sú podmienené prekročením stanovenej prahu škôd v priemyselnom sektore. Do tejto kategórie spadajú aj tzv. *Mortality CAT bonds* – sú naviazané na dopredu definovaný index úmrtnosti, ktorý určuje limit.
4. Posledný typ katastrofických dlhopisov je založený na modelových škodách v čisto teoretickom portfóliu. Platby určujú parametre aktuálnej katastrofickej udalosti, vložené do vopred stanovených modelov a portfólií poistných zmlúv.

MOTÍVY POISŤOVNÍ A INVESTOROV VYUŽÍVAŤ KATASTROFICKÉ DLHOPISY

Motivácia poisťovní využívať na transfer rizika katastrofické dlhopisy do značnej miery závisí od vývoja poistných prémie. Ak sa udeje veľká katastrofická udalosť, premietne sa do zníženia zdrojov zaistovní, čo výrazne zvyšuje cenu zaistenia. Poisťovne v takejto situácii začínajú prirodzene hľadať iné spôsoby, ako si zaistiť riziká. Tento trend možno sledovať po veľkých katastrofických udalostiach vo svete, keď sa okamžite zvyšuje záujem poisťovní o transfer rizika, aký ponúka trh s katastrofickými dlhopismi.

Výhodou tohto druhu zaistenia je, že poskytuje niekoľkoročnú ochranu za vopred stanovenú cenu. Pri klasickom zaistení v závislosti od uzavretej zmluvy možno každý rok rokovať o podmienkach a prehodnocovať ich.

Motívom investorov investovať do katastrofických dlhopisov je, samozrejme, vyšší výnos než napríklad pri podnikových dlhopisoch s rovnakým ratingom. Spread (rozdiel medzi výnosom dlhopisu a trhovou úrokovou mierou) je kompenzáciou za nižšiu likviditu a za istú neštandardnosť takéhoto dlhopisu, keďže jeho rating nemusí byť presný a môžu nastať problémy pri oceňovaní.

Jednou z výhod pre investorov je nižšia korelácia s úverovým rizikom, pretože analýzy dokázali, že výskyt poistných udalostí nie je korelovaný s návratnosťou z tradičných investičných cenných papierov. Zaradenie cenných papierov, akými sú katastrofické dlhopisy do investičného portfólia teda znižuje celkovú rizikovosť portfólia a zvyšuje návratnosť. Nevýhodou však sú ešte stále po-

merne vysoké transakčné náklady, čo súvisí aj s malým objemom transakcií. Poisťovne sa totiž stále spoliehajú na klasické zaistenie. A to najmä preto, že kapacity zaistovní v súčasnosti postačujú na krytie katastrofických udalostí.

To však nemusí platiť v budúcnosti, ak vezme do úvahy trendy a výskyt katastrofických udalostí. Zvyšuje sa nielen počet ale aj ničivé účinky neočakávaných pohrôm. Takže existuje reálna hrozba nedostatku zdrojov zaistovní, čo môže viesť k rapidnému nárastu ceny zaistenia. Z tohto pohľadu by trh s katastrofickými dlhopismi mohol byť perspektívny a životaschopný.

Štruktúra investorov do katastrofických dlhopisov zaznamenala v posledných rokoch dosť výrazné zmeny. Zatiaľ čo ešte v roku 1999 do katastrofických dlhopisov investovali najmä poisťovne, zaistovne a portfóliovní manažéri, v súčasnom období je situácia iná. Výrazný nárast (z 5 % v roku 1999 na 28 % v roku 2006) zaznamenali katastrofické fondy a tiež vzrástli hedgeové fondy (z 5 % v roku 1999 na 31 % v roku 2006). Podiel portfóliovních manažérov zostal v sledovanom období pomerne stabilný, zmena nie je významná (z 30 % v roku 1999 na 29 % v súčasnom období). Poisťovne naďalej investujú do katastrofických dlhopisov, ale väčšinou nepriamo prostredníctvom katastrofických a hedgeových fondov.⁸

ŠTRUKTÚRA TRANSAKCIÍ S KATASTROFICKÝMI DLHOPISMI

Pri využívaní katastrofických dlhopisov ako nástroja na transfer rizika môžu existovať rôzne štruktúry samotnej transakcie. Pri sekuritizácii rizík je pomerne bežné využívať špecializované subjekty (Special Purpose Vehicle), ktoré realizujú celú transakciu a poisťovňa si prostredníctvom nich zabezpečí potrebné krytie (schéma 1).⁹

SÚČASNOSŤ A BUDÚCNOSŤ SEKURITIZÁCIE KATASTROFICKÝCH RIZÍK

Hurikán Katrina a ďalšie hurikány v roku 2005 spôsobili bezprecedentnú výšku poistných škôd na americkom trhu 65 mld. USD. Hoci sa na existujúcom trhu podarilo kapacitu doplniť pomerne rýchlo, sekuritizácia predstavovala výborný okamžitý zdroj pre prípadné doplnenie nedostatku zdrojov. Po udalostiach zaznamenal trh s katastrofickými dlhopismi nárast emisie týchto cenných papierov. Od januára roku 2006 do septembra bola hodnota vydaných katastrofických dlhopisov vo výške 2,6 mld. USD.

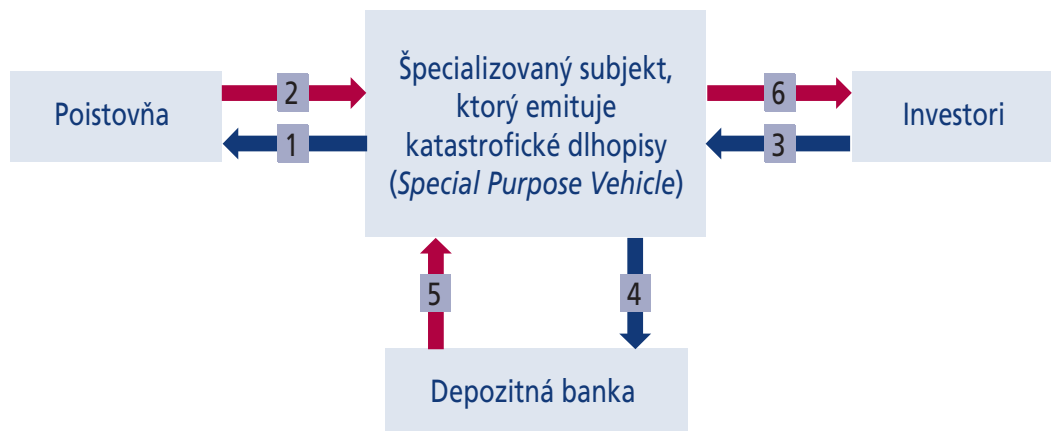
Význam sekuritizácie oproti klasickému zaisteniu je však stále neporovnateľne nižší. Vyššie úroky prinášajú dlhopisy, ktoré sa obmedzujú na určité regióny, pretože je jednoduchšie predpovedať vývoj v určitej oblasti. Ocenenie takýchto dlhopisov môže byť oveľa presnejšie. Keďže investori nemajú záujem kupovať dlhopisy naviazané na neznáme regióny, je tento trh zatiaľ dosť obmedzený. Najčastejšie sa obchoduje s dlhopismi na katastrofy, ktoré sú vopred presne definované a pomerne zriedkavé. Štatisticky sa takéto

⁸ Sigma No 7/2006: Securitization – new opportunities for insurers and investors, In: www.swissre.com, s. 29 (15.1.2007).

⁹ Insurance Securitisation – Coming of Age, In: www.cea.assur.org, s. 5 (7.2.2007).

Schéma 1 Štruktúra transakcií s katastrofickými dlhopismi

1. Špecializovaný subjekt vydá katastrofické dlhopisy naviazané na výskyt konkrétnej katastrofickej udalosti v stanovenej oblasti a dohodne sa s poisťovňou, že jej vyplatí dohodnuté prostriedky vo vopred stanovenej výške, ak táto udalosť nastane (podobne ako pri klasickom zaistení).
2. Poisťovňa sa zaviaže pravidelne platiť emitentovi katastrofických dlhopisov za prebratie rizika.
3. Katastrofické dlhopisy nakupujú investori,
- ktorí emitentovi zaplatia nominálnu hodnotu dlhopisov.
4. Emitent uloží prostriedky, ktoré získal od investorov do depozitnej banky, pretože má záujem ďalej ich zhodnocovať.
5. Depozitná banka pravidelne platí emitentovi výnos vo výške referenčnej úrokovej sadzby plus bankový výnos
6. Emitent pravidelne platí investorom, ktorí nakúpili katastrofické dlhopisy, referenčnú úrokovú sadzbu plus spread cenného papiera.

Zdroj: Insurance Securitisation – Coming of Age, In: www.cea.assur.org, s. 5.

udalosti vyskytujú menej než raz za sto rokov.

V budúcnosti bude tento trh pravdepodobne naďalej rásť, aj keď sa rast môže spomaliť a nemusí dosahovať také hodnoty ako v rokoch 2005 a 2006. To môže byť výsledkom viacerých faktorov. Sezóna hurikánov v roku 2005 bola výnimočná, s rozsiahlymi škodami, čo sa okamžite prejavilo na záujme o trh s katastrofickými dlhopismi. V blízkej budúcnosti sa však niečo podobné nemusí opakovať. Popri transfere rizika prostredníctvom sekuritizácie existujú aj ďalšie možnosti ako získať potrebný kapitál pre poisťný sektor na krytie katastrofických rizík a dnes sa ešte nedá celkom jasne odpovedať na otázku, ktorá z možností je najefektívnejšia.

V budúcnosti možno očakávať nárast celkových ekonomických a poisťných škôd spôsobených najmä udalosťami súvisiacimi s atmosférickými poruchami. To bude znamenať ďalšiu záťaž pre kapacitu poisťného a zaistného trhu. Sekuritizácia využíva kapacity kapitálového trhu. Tento spôsob transferu rizika sa zatiaľ rozvíja len pomaly a jeho význam oproti klasickému zaisteniu je pomerne malý. Prejavuje sa pretrvávajúca nedôvera k týmto transakciám, keďže ešte nemajú zodpovedajúcu tradíciu a stále sa chápu ako neštandardná forma transferu rizika. Za pomalým rozvojom sú aj vyššie transakčné náklady a pomerne vysoká miera regulácie a prísneho dohľadu v poisťnom sektore.

Napriek týmto prekážkam sa objem vydaných katastrofických dlhopisov postupne zvyšuje, čo je dobrý predpoklad do budúcnosti. V blízkej budúcnosti

nie je pravdepodobné, že by sekuritizácia poisťných rizík nahradila klasické zaistenie, ale využitie katastrofických dlhopisov môže byť spôsob ako doplniť kapacitu zaistného trhu v prípade katastrofickej udalosti. Veľkou výhodou sekuritizácie je možnosť využiť kapacitu celého kapitálového trhu, ktorá je oveľa väčšia než kapacita zaistného trhu, čo môže zabezpečiť dodatočné zdroje na krytie katastrofických rizík.

Literatúra

1. KRÁTKA, Z.: Riadenie rizika – podmienka dlhodobej konkurencieschopnosti podnikateľských subjektov. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Finančná politika a optimálny systém zdaňovania vo väzbe na efektívnosť fungovania ekonomiky. Ekonomická univerzita v Bratislave 2004.
2. MAJTÁNOVÁ, A., DAŇHEL, J., DUCHÁČKOVÁ, E., KAFKOVÁ, E.. Poisťovníctvo – teória a prax. Ekopress, Praha 2006.
3. Claims management following natural catastrophes. In: www.munichre.com
4. Annual review: Natural catastrophes 2004. In: www.munichre.com
5. Annual review: Natural catastrophes 2005. In: www.munichre.com
6. Munich Re ART Solutions: Risk Transfer to the Capital Markets. In: www.munichre.com 25. 1. 2007
7. Sigma No 1/2005: Natural catastrophes and man-made disasters in 2004. In: www.swissre.com
8. Sigma No 2/2006: Natural catastrophes and man-made disasters in 2005. In: www.swissre.com
9. Sigma No 7/2006: Securitization - new opportunities for insurers and investors. In: www.swissre.com
10. Insurance Securitisation – Coming of Age. In: www.cea.assur.org

Bankopoistovníctvo je účinný, efektívny a vzájomne výhodný vzťah banky a poisťovne

Ing. Anton Korauš, PhD.

V ekonomickej a obchodnej terminológii je bankopoistovníctvo relatívne nový pojem. Označuje špecifický fenomén súčasnosti, vzájomné prepojenie bánk a poisťovní, nové, rozvíjajúce sa odvetvie národného hospodárstva. Ak má finančná inštitúcia záujem profitovať a racionálne sa správať, musí hľadať ďalšie riešenia na zvýšenie svojej efektívnosti.

Vstup do bankopoistného vzťahu predstavuje cestu k vyššej efektívnosti tak pre banky, ako aj pre poisťovne. Diverzifikáciou produktov získavajú banky dodatočné zdroje z poplatkov. Pre banky je najdôležitejším dôvodom na spoluprácu možnosť zvyšovať návratnosť aktív (ROA)¹. ROA patrí k významným ukazovateľom rentability, ktoré vyjadrujú výnosnosť podnikania finančnej inštitúcie. Do ich úrovne a vývoja sa premietajú ukazovatele likvidity, aktivity i zadlženosti².

Poisťovne vidia v bankopoistovníctve možnosť zlepšiť si trhovú pozíciu a zvýšiť obrat. V niektorých krajinách, napríklad vo Veľkej Británii, zaznamenal trh životného poistenia v posledných rokoch pokles. Konkurencia sa zostruje, poisťovne strácajú trhové podiely a zväčša im neostáva nič iné iba sledovať, ako klienti pri kúpe dlhodobých poistných produktov dávajú prednosť svojim bankám pred poisťovacími agentmi. Alternatívou a obranou poisťovní zvrátiť tento vývoj je posunúť aktivity aj do bankových teritórií.

Úhradami poistných udalostí a takisto výplatami poistiek po ukončení poistnej doby strácajú poisťovne každý rok z účtu množstvo peňazí, ktoré si klienti ukladajú vo „svojich“ bankách. Ak by poisťovne klientom ponúkli bankový účet, tí by si peniaze neukladali do iných bankových domov, ale nechali by ich v poisťovni. V tejto súvislosti majú však poisťovne značnú nevýhodu, nemajú dostatočnú sieť expozitúr a pobočiek. Takže finančné prostriedky na účtoch priamo v poisťovni by nemuseli byť pre klientov také atraktívne ako účty v bankách. Táto nevýhoda sa predsa len v posledných rokoch znižuje, a to najmä vďaka rozširovaniu elektronických služieb bankovníctva, resp. telebankovníctva.

Bankopoistný vzťah zlepšuje činnosť oboch finančných inštitúcií. A to vďaka tomu, že oba peňažné ústavy prinesú do vzájomnej spolupráce tú lepšiu, a najmä efektívnejšiu časť svojej činnosti. Banky i poisťovne vstupujúce do bankopoistovníctva môžu ťažiť zo synergických efektov – ide o zníženie administratívnych nákladov a nákladov spojených s infraštruktúrou a rastom finančného potenciálu. Nemenej dôležitý je aj fakt, že tým-

to spojením sa eliminuje aj ich vzájomná konkurencia.

Zjavná komplementarita bankových a poisťovacích produktov už v dávnej histórii viedla k zblížovaniu týchto dvoch segmentov finančných trhov. Badateľné záujmy zainteresovaných inštitúcií určovali od samých začiatkov vývoj stratégií bankopoistenia, riadenie dlhodobých aktív a doplnkových produktov bankopoistovní, optimalizáciu ich distribučných sietí, či riadenia ľudských zdrojov.

Banky majú isté výhody pri predávaní produktov všeobecného poistenia ako aj pri dlhodobých bankových produktoch, čiže sieť pobočiek a obchodnú značku. Majú takisto dosah na veľkú bázu klientov, ktorým môžu ponúkať špecificky vyvinuté produkty, a samozrejme môžu križovo predávať bankové aj poisťovacie produkty. Medzi niektorými (dlhodobými) bankovými produktmi a dlhodobými poistnými produktmi existuje synergia, ktorú môžu zase využiť poisťovne, pretože majú takisto ako banky potrebnú skúsenosť vo finančnom manažmente. V súčasnosti už vznikajú nové finančné produkty, ktoré stierajú rozdiely medzi klasickými bankovými a klasickými poistnými produktmi.

Proces vzniku bankopoistovní je vyústením postupov a trendov globalizácie finančných trhov a finančných inštitúcií. Bankopoistovníctvo zahŕňa totiž výhody oboch sektorov. Bankopoistovne najčastejšie vzniknú formou fúzie, akvizície, prípadne vďaka distribučnej kooperácii medzi bankovými a poisťovacími inštitúciami, ale napríklad aj založením vlastnej pobočky banky či poisťovne.

Úspešný vstup na trh s bankopoistnými produktmi, resp. službami je dosť ťažký. Preto pre každú poisťovňu či banku je veľmi dôležité zvoliť si tú najlepšiu cestu. Nezaobíde sa to bez poriadneho strategického plánu, jeho rozboru a cieľa tak pre interné, ako aj pre externé prostredie.

Scenár vstupu na trh s viacerými možnosťami:

■ Odbytová spolupráca³

- Jedna zmluvná strana získava distribučné cesty k zákazníkovi na úkor druhej zmluvnej

¹ ROA – Return on Assets – čistý zisk/aktíva – charakterizuje zhodnotenie celkových aktív. Zalaj, K. a kol.: Finančno-ekonomická analýza podniku. Bratislava: Sprint 2000, s. 71.

² Ukazovatele likvidity vypovedajú o schopnosti finančnej inštitúcie uhrádzať svoje záväzky v danej výške a v danom čase. Ukazovatele aktivity umožňujú vyjadriť, kvantifikovať, a teda aj analyzovať, ako účinne bankopoistovňa využíva svoj majetok. Ukazovatele zadlženosti slúžia na monitorovanie štruktúry finančných zdrojov bankopoistovne. Zalaj, K. a kol.: Finančno-ekonomická analýza podniku. Bratislava: Sprint 2000, s. 59 – 67.

³ Táto úroveň spolupráce je charakteristická pre banky v SR a ČR.

strany. Ak dve strany nepracujú spolu a neuzavrú medzi sebou dohodu o spoločnom využívaní distribučných ciest, dosiahnu len minimálne pozitívne výsledky s nízkou výnosnosťou pre každú z nich.

- V prípade, že banka a poisťovňa majú spoločnú distribúciu, obe inštitúcie získajú príležitosť nadobudnúť istý výnos. Nebudú medzi sebou viesť konkurenčný boj o zákazníka, čiže o odbyt produktov. Konkurenčný boj ustupuje a finančné domy sa spoločne sústreďujú na zdoľávanie ostatných problémov. Náklady, ktoré by rapídne stúpali konkurenčným bojom, v spolupráci nevznikajú.
- V prípade, že banka podpísala dohodu s poisťovňou, že banka bude reprezentovať a vystupovať ako predstaviteľ oboch inštitúcií, budú poisťovné produkty ponúkané „pod ochrannou známkou“ banky. Táto spolupráca môže uspokojovať oboch partnerov, pokiaľ bude korektná zo strany banky, a takisto aj peňažná investícia do tohto kroku bude relatívne nízka.⁴

■ Vrcholové riadenie

Banka a poisťovňa uzavrú medzi sebou dohodu o krízovom vlastníctve akcií a o tom, že člen jednej spoločnosti by mohol byť v predstavenstve druhej spoločnosti. Pre úspech v bankopoisťovníctve je veľmi dôležitý postoj predstavenstva a manažmentu a vzájomná synchronizácia ich činností a záujmov.

■ Spoločné podnikanie

Vznik novej inštitúcie (bankopoisťovne) pri už existujúcej banke a poisťovni. Aby takáto inštitúcia mohla vzniknúť, musí buď banka pohltiť poisťovňu alebo naopak poisťovňa pohltí banku.

a) Banka pohltí poisťovňu

- Banka úplne alebo čiastočne nadobudne poisťovňu. Pre banku je to veľký záväzok. Musí si starostlivo určiť svoj plánovaný cieľ a preveriť poisťovňu po každej stránke, pretože prevzatie neprosperujúcej poisťovne môže „potopiť“ i samotnú banku.⁵
- Banka môže založiť novú poisťovňu, ktorej bude stopercentným vlastníkom. Pre banku je to veľký záväzok, pretože takéto rozhodnutie zahŕňa celú škálu znalostí a skúseností potrebných na riadenie poisťovne. Takýto prístup však môže byť pre banku veľmi výnosný, najmä ak poisťovňa, ktorú založila, dosiahne takú výšku prijateľného poisťovného, že pokryje s tým súvisiace riziko a ešte aj dosiahne zisk.⁶
- Banka môže vlastniť buď časť, alebo celú poisťovňu, pričom si musí dopredu detailne vytyčiť svoj cieľ, stratégiu i kritériá na výber tej-ktorej poisťovne.

b) Poisťovňa pohltí banku

- Poisťovňa zriadi respektíve získa banku s cieľom dostať sa bližšie k zákazníkovi prostredníctvom už existujúcej pobočko-

vej siete bánk a takisto získať prístup k hodnotnému kmeňu klientov. Poisťovňa tak môže i naďalej spolupracovať so svojimi klientmi a zároveň ponúknuť škálu svojich poisťovných produktov a služieb novým klientom, o ktorých nemusí viesť tvrdý konkurenčný boj. Táto forma sa v mnohých prípadoch využíva aj ako určitá stratégia poisťovní – nestratiť vlastné trhy a zároveň sa podieľať na aktivitách v bankopoisťovníctve.⁷

Ak banka pohltí poisťovňu alebo naopak, najlepšia cesta vstupu do bankopoisťovníctva vedie cez silných a vhodných partnerov.

O úspešnej spolupráci medzi bankou a poisťovňou pri bankopoisťovných produktoch zväčša rozhodujú vlastnícke práva. Vplyv jednej zmluvnej strany na druhú a naopak plodí riziká. Rozhodujúce je prepojiť riadenie inštitúcií. S tým súvisí rozdelenie právomocí (moc, kompetencie, atď.), vhodne zvolený marketing a v neposlednom rade i samotné rozhodovanie. Silná väzba vrcholového manažmentu dvoch zmluvných partnerov je podstatným faktorom, ktorý ovplyvní dobrý výsledok.

PREČO BANKY VSTUPUJÚ DO BANKOPOISŤOVNÍCTVA

Najvýznamnejšie a najčastejšie príčiny sú:

- intenzívna súťaž medzi bankami, na pozadí ktorej je sústavné znižovanie príjmov bánk, zvyšovanie administratívnych a marketingových nákladov, limitované ziskové rozpätia tradičných bankových produktov. Nové bankopoisťovné produkty môžu podstatne zlepšiť výnosnosť a produktivitu bánk,
- provízie a zisky z bankopoisťovného obchodu (závisia na vzájomnom vzťahu zmluvných strán),
- redukcia efektu fixných nákladov (zniženie nákladov na prevádzku pobočiek, filiállok),
- príležitosť na zvýšenie produktivity práce personálu (napríklad prostredníctvom provízií).

Vo viacerých európskych krajinách sa výrazne zmenil sektor bankovníctva a poisťovníctva. Hoci zmeny boli v každej krajine odlišné, cieľ bol ten istý. Vznikla tzv. „univerzálna banka“ so škálou bankových a poisťovných produktov a služieb.

PRÍNOSY BANKY DO BANKOPOISŤOVNÉHO VZŤAHU

Sieť pobočiek je v bankovom sektore rozvinutejšia, čo zlepšuje dostupnosť poisťovných produktov pre klientov. Podstatný nárast objemu poisťovného vďaka rastúcemu počtu klientov predpokladá príjem „dlhších“ peňazí pre ďalšie finančné operácie. So získavaním ďalších finančných prostriedkov súvisí aj finančná synergie, najmä ak možno dosiahnuť zníženie podnikateľského rizika. Základnými prejavmi synergie sú zníženie nákladov dlhu a zvýšenie dlhovej kapacity. V bankopoisťovníctve je finančná synergie dosiahnutá vtedy, keď spoločné finančné aktíva slúžia na zníženie

4 Sedem z desiatich najväčších talianskych poisťovacích spoločností je prepojených na banky. Napríklad :

- *CreditRas Vita* – joint venture medzi *UniCredito Italiano* a poisťovňou *RAS*,
- *Sanpaolo Vita* a *Fideuram Vita* – vlastníkom oboch spoločností je *Sanpaolo Imi* (neskôr vytvorili samostatnú spoločnosť *Assicurazioni Internazionali di Previdenza*),
- *Intesa Vita* – založená v decembri 2003, joint venture medzi *Banca Intesa* a *Generali Group*,
- *Fineco Vita* – 57,5 % vlastníla spoločnosť *CNP Assurances* a 42,5 % *Fineco Group*.

5 Takýchto príkladov je mnoho a ako jeden za všetky môže slúžiť príklad pôsobenia ČSOB v SR a nadobudnutie bývalej poisťovne ERGO.

6 Príklad: *Poisťovňa Slovenskej sporiteľne, a. s.*, pôsobí na trhu poisťovných spoločností od júna 2003.

7 V roku 2001 sa tretia najväčšia nemecká banka – *Dresdner Bank* spojila s poisťovacím koncernom *Allianz*, *Allianz* vlastnil v banke menší počet akcií a po súhlase viac ako 90 % akcionárov banky sa rozhodol ju prevziať. Vznikla tak veľká finančná skupina, ktorej podiel na nemeckom finančnom trhu presiahol 20 %. Poisťovné produkty *Allianzu* sa vďaka spojeniu distribučných miest mohli ponúkať na viac ako 1 200 miestach v Nemecku. Za rok 2003 sa prostredníctvom *Dresdner Bank* predalo okolo 92 000 životných a 84 000 neživotných poisťoviek, čo predstavuje 30 %-ný medziročný nárast.

rizika, napríklad prostredníctvom zaistenia úveru, pri ktorom poisťovateľ prevezme úver do svojho portfólia. Bankopoisťovateľ získava vďaka vyššiemu objemu dlhodobých obchodov lepšie predpoklady získať úver na medzinárodných trhoch.

Činnosť finančných inštitúcií na medzinárodnom medzibankovom trhu zabezpečuje dostatok devízových rezerv na krytie pohľadávok a záväzkov v cudzej mene, vyplývajúcich či už z operácií samotnej bankopoisťovne, alebo jej klientov. Samozrejme, subjekty finančného trhu vstupujú na tento trh aj pre zlepšenie štruktúry svojho menového portfólia (zníženie rizika vyplývajúceho zo zmeny devízových kurzov), pre špekulácie (profitovať z podstúpeného rizika), ako aj s cieľom dosiahnuť zisk (využiť možnosť arbitráže na globálnom devízovom trhu).⁸

K diverzifikácii rizika dochádza v bankopoisťovní aj v ďalších prípadoch. Napríklad, keď sa začínajú distribuovať nový finančný produkt a využíva sa už existujúca distribučná sieť.

Banka dáva k dispozícii svoju distribučnú sieť a obchodnú značku. Poisťovňa profituje z jej renomé a reklamy. Navyše, banková pobočková sieť umožňuje osobný kontakt (face to face), ktorému dôveruje značný počet klientov, a teda predaj poistných produktov prostredníctvom banky umožňuje uspokojiť potreby dôležitej skupiny zákazníkov. Banky majú skúsenosti v akvizičnej činnosti, tak intenzívnej, ako aj extenzívnej⁹, z čoho môžu poisťovne vo veľkej miere ťažiť. Poisťovacie agenti považujú rast prosperity tradičnými metódami predaja prostredníctvom agentúr za zložité, pretože cenová konkurencia znížila marže a zvýšila požiadavky kompenzácie úspešných agentov. Počas poslednej dekády agenti životného poistenia orientovali svoj predaj na tzv. top klientov a zákazníkom zo strednej vrstvy, ktorí tvoria najväčšiu časť klientely bánk, venuje pozornosť len málo poisťovacích agentov. Tento stratený trhový segment môžu poisťovne znovu získať práve distribúciou poistných produktov v pobočkách bánk.

Výraznou výhodou, ktorú prináša banka, je obrovská databáza klientov, pre ktorých sa môžu špecificky vyvinuté produkty uplatňovať a, samozrejme, ktorým sa môžu krížovo predávať bankové i poisťovacie produkty.

Pobočková sieť vo vybraných krajinách Európy

Krajina	Pobočky v roku 2000	Zmena 1990 – 2000 (v %)	Pobočky na milión občanov v roku 2000	Zmena 1990 – 2000
Belgicko	6 964	-24	680	Pokles
Nemecko	44 711	-14	540	Pokles
Taliansko	27 088	51	470	Vzrast
Francúzsko	25 512	-4	430	Pokles
Švajčiarsko	2 973	-29	409	Pokles
Holandsko	6 357	-26	400	Pokles
Veľká Británia	15 473	-26	260	Pokles
Švédsko	2 130	-37	240	Pokles

Zdroj: Európska centrálna banka.

Zákaznícke preferencie v súvislosti s finančnými investíciami sú premenlivé. Pri strednodobých a dlhodobých investíciách sa odkláňajú od vkladov v bankách k poistným produktom (okrem zhodnotenia peňazí je v týchto produktoch aj pokrytie určitého poistného rizika) a spoločným fondom (kde je výnos vyšší než výnosy z tradičných vkladových účtov). Posun v preferenciách zákazníkov viedol k znižovaniu podielu osobných úspor vo vkladoch, ktoré predstavujú tradičné jadro výnosnosti banky. Banky sa preto pokúšali kompenzovať s tým spojené straty vstupom na poistný trh a snahou poskytovať okrem svojich produktov i poistné produkty (napr. formou životného poistenia, ktoré je často podporované u klientov z hľadiska určitej súkromnej finančnej ochrany – zákazníci tento produkt preferujú a zdá sa im čoraz viac príťažlivejší).

Prevádzkové náklady bánk spojené s činnosťou ich pobočiek viedli mnoho bánk k redukcii filiállok. Potreba efektívne využiť pobočky a ich zamestnancov vedie banky k spolupráci s poisťovňami. Znižovanie počtu pobočiek je celosvetový trend, vymyká sa iba Taliansko, (tabuľka).

Banky majú informácie o peňažnej a sociálnej situácii zákazníkov. To je veľká výhoda pri zisťovaní potrieb klienta a s tým súvisí aj podpora predaja alebo tvorba nových produktov či služieb. Banky veria, že kvalita ich informácií o zákazníkovi im dáva jedinečnú výhodu v distribúcii produktov.

Spoločný bankový a poistný produkt je výhodný aj pre samotného zákazníka, ktorý môže kompletne riešiť svoju požiadavku, resp. potrebu (oproti tradičným samostatným bankovým alebo poistným produktom). Súčasný trend je mať viac účtov v rôznych bankách. Túto fluktuáciu klientov by banky mohli zastaviť, ak si zákazníka „priputajú“ novou ponukou.

Úsilie udržať klienta v peňažnom dome vytvára spoločný základ pre partnerstvo banky a poisťovne, najmä ak zákazníkovi bude poskytovať spektrum bankových a poistných produktov z jedného zdroja. Banky i poisťovne veria, že ako stúpa počet produktov, resp. služieb, ktoré si zákazník od nich kúpi, tak vzrastá aj šanca, že ho nestratia a neodíde ku konkurencii.

⁸ Chovancová, B., Jankovská, A., Kotlebová, J., Šturc, B.: Finančný trh. Bratislava: Eurounion 2002, s. 80.

⁹ Akvizičná činnosť je súhrn všetkých aktivít banky alebo poisťovne smerujúcich k zvýšeniu jej podielu na celkových výnosoch, resp. zisku z operácií realizovaných prostredníctvom cieľových segmentov klientely, a to formou predajných akcií orientovaných na jedného alebo viacerých konkrétnych (existujúcich alebo potenciálnych) klientov. Podľa typu klienta sa rozlišujú dva hlavné typy akvizičnej činnosti, a to extenzívna akvizičná činnosť, ktorá je zameraná na získanie nových zákazníkov, a intenzívna akvizičná činnosť zameraná na udržanie existujúcich klientov. Korauš, A.: Marketing v bankovníctve a poisťovníctve. Bratislava: Sprint 2000, s. 198.

PREČO POISŤOVNE VSTUPIJÚ DO BANKOPOISŤOVNÍCTVA

- K najvýznamnejším príčinám patria:
- Prameň nového obchodu – tzv. nezasiahnutí klienti, ktorí sú výbornou základňou pre poisťovňu. Z toho plynú ďalšie výhody:
 - geografická výhoda – získanie bankových klientov na území, kde poisťovňa predtým mala len obmedzené alebo žiadne zastúpenie, takže jej pôsobenie na danom území bolo limitované,
 - demografická výhoda – bankovní klienti môžu tvoriť veľmi rozdielne segmentované skupiny (napríklad vekom, pohlavím, zvykmi) a poisťovateľ, ktorý bol predtým koncentrovaný na získavanie napr. solventnejších klientov tak získa prístup k širokej základni zákazníkov,
 - poisťovňa získa škálu produktov (okrem svojich aj bankové produkty) a tak dúfa, že nestratí starého zákazníka a ešte aj pritiahne nových zákazníkov, práve pre škálu produktov, ktoré ponúka, a samotný zákazník bude tak mať prístup k bankovému i poisťovnému produktu.
 - Vzniká alternatíva k ponuke produktov, ktoré nie sú prijateľné prostredníctvom existujúcich kanálov poisťovne. Ak by sa poisťovňa rozhodla rozšíriť svoje odbytové kanály a zriadiť nové pobočky, môžu jej s tým vzniknúť náklady, ktoré tak zdrazia cenu poisťovného produktu, že sa stane nepredajným. Ak poisťovňa prevezme odbytové kanály bánk, vzniknú jej síce s tým spojené náklady, no budú primerané a cena poisťovného produktu bude prijateľná.
 - Úspory administratívnych a investičných nákladov poisťovne z „veľkosériovej výroby“ pri kombinácii poskytovania poisťovného a bankového produktu prípadne bankopoisťovného produktu s iným obchodom. Zníženie nákladov bude viesť k úsporám, vylepší obrat a výnosnosť, zníži ceny poisťovného produktu alebo služby, tým sa produkt stane viac konkurencieschopným a ľahšie predajným.

Klient je stredobodom pozornosti v stratégii riadenia banky aj poisťovne. Snaha udržať si klienta vytvára partnerstvo, čo je hlavnou myšlienkou bankopoisťovníctva. Spojené inštitúcie sa snažia poskytnúť svojim klientom taký široký okruh bankových a poisťovných produktov a služieb, aby si zabezpečili vernosť zákazníka. Spojenie bankovej a poisťovacej inštitúcie a tým ponuka bankopoisťovného produktu je i pre samotného zákazníka výhodná (získa komplexné riešenie svojho problému, ušetrí čas, pretože produkt je dostupný z jedného zdroja, ceny bankopoisťovných produktov sú nižšie a pod.).

Pre banku i poisťovňu je spojenie veľkou príležitosťou učiť sa a zlepšovať vlastný výkon. Majú šancu priučiť sa inému štýlu riadenia, jeho cieľom a opatreniam. Úspech však prichádza vtedy, keď spoločnosť zavádza pozitívne zmeny efektívne.

Významný je výber vhodného partnera, pretože správne rozhodnutie o spolupráci s vhodne zvolenou stratégiou je prvotný predpoklad úspechu.

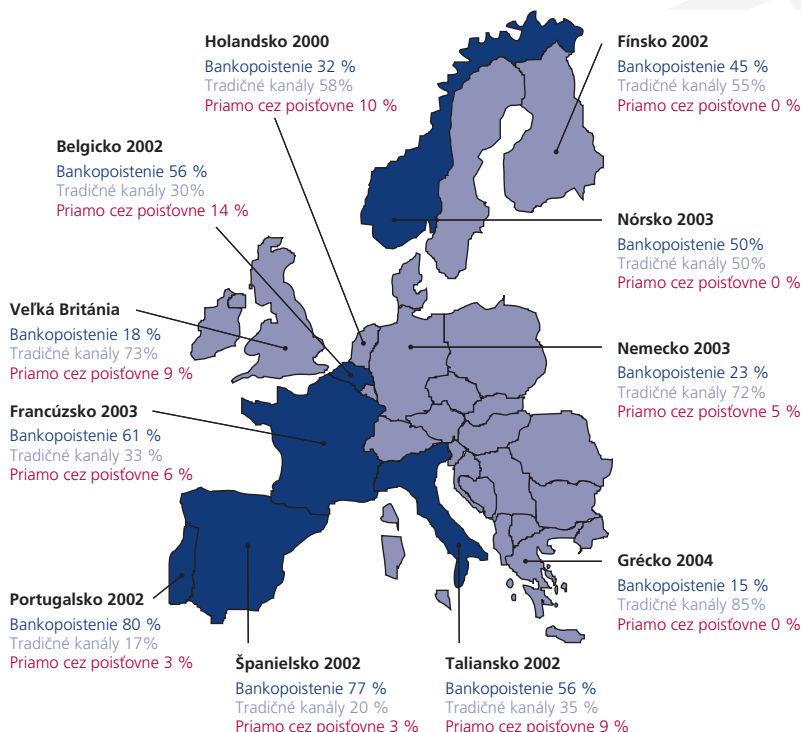
PRÍNOSY POISŤOVNE DO BANKOPOISŤOVNÉHO VZŤAHU

1. Ponuka produktov, ale aj skúsenosti pri vývoji a vzniku nových produktov. Inovácia aj keď len na krátky čas, prináša požadovanú konkurenčnú výhodu. Bankám sa poisťovné produkty javia atraktívne, pretože majú vyššiu úroveň provízií ako bankové finančné produkty a takisto umožňujú posilniť vzťah bankového produktu a zákazníka.
2. Skutočnosť, že klientela poisťovní nie je taká veľká ako klientela bánk, sa javí ako nevýhoda pre poisťovne, ale pre banky to je pozitívum. Predovšetkým je v hre dokonalá znalosť situácie existujúcich aj potenciálnych klientov poisťovne, potom nižšie náklady na komunikáciu s nimi, nie sú potrebné ani časté a nové analýzy rizika, resp. hodnotenia bonity klienta. Poznanie potrieb klientov je dôležitým predpokladom vývoja takých produktov, ktoré cieľovému segmentu úplne vyhovujú.
3. Pracovné postupy a procesy sa sústreďujú do pozície jedného poskytovateľa a z tohto vyplývajú tiež úspory zo sortimentu a z rozsahu. Štandardné produkty možno na základe nižších sadzieb ponúkať za priaznivejších podmienok. Predaj poisťovných produktov v banke si vyžaduje preškoliť personál, aby okrem poskytovania obvyklých bankových služieb mohol uzatvárať poisťky a robiť čo najväčšie obchody.

Literatúra

1. BELÁS, J.: Manažment vkladových produktov. Bratislava: Elita 1998.
2. HORVÁTOVÁ E.: Operácie komerčných bánk. Bratislava: EKONÓM
3. CHOVANCOVÁ, B., JANKOVSKÁ, A., KOTLEBOVÁ, J., ŠTURC, B.: Finančný trh. Bratislava: Eurounion 2002.
4. KORAUS, A.: Marketing v bankovníctve a poisťovníctve. Bratislava: Sprint 2000.
5. KORAUS, A.: Bankopoisťovníctvo. Bratislava: Sprint 2005.
6. MEDVEĎ, J., KOVÁČOVÁ, Z.: Finančný a bankový marketing. Bratislava: Sprint 2003.
7. PAVELKA, L.: Platobný styk v medzinárodnom obchode. Bratislava: Ekonóm 2005.
8. ZALAI, K. a kol.: Finančno-ekonomická analýza podniku. Bratislava: Sprint 2000.

Trhový podiel na predaji poistenia v Európe podľa distribučných kanálov

Zníženie sadzby dane z pridanej hodnoty a spotrebných daní a ich vplyv na tvorbu cien

Doc. Ing. Ivan Figura, CSc.

K diskutabilným otázkam fiškálnej politiky patrí aj problematika vplyvu zníženia dane z pridanej hodnoty a spotrebných daní na tvorbu cien. Prínos zníženia daní sa chápe predovšetkým zo sociálneho hľadiska a spája sa s predstavou, že spôsobí pokles cien tovarov a tým zlepší životnú úroveň obyvateľstva. Predpokladá sa tiež, že ovplyvní cenovú hladinu, zmierni rast inflácie a v širších súvislostiach podporí aj rast hrubého domáceho produktu. Extrémne „skeptické“ hodnotenie významu znižovania daňových sadzieb účinkov úplne spochybňuje. Argumentuje, že zníženie vôbec neovplyvní výšku cien, pretože predávajúcich neprinúti znížiť ceny. Zníženie tak nebude prínosom pre kupujúcich, ale umožní iba mimoriadny zisk predávajúcim. „Optimistické“ predstavy sú o tom, že o zníženú daň sa znížia aj ceny príslušných tovarov.

Pozrime sa na túto problematiku z hľadiska ekonomickej teórie. Uvažujeme „ceteris paribus“, čiže okrem vplyvu zmeny daňovej sadzby ostatné faktory na tvorbu cien nevplyvajú, sú nezmenené. (Podobný prístup ako pri analýze účinkov zníženia daňovej sadzby možno uplatniť aj pri analýze vplyvu stúpajúceho menového kurzu na zmenu cien.)

KONKURENČNÝ TRH

Pri analýze vplyvu zníženia daňovej sadzby na tvorbu cien na konkurenčnom trhu je najvhodnejšie využiť model dokonalej konkurencie.

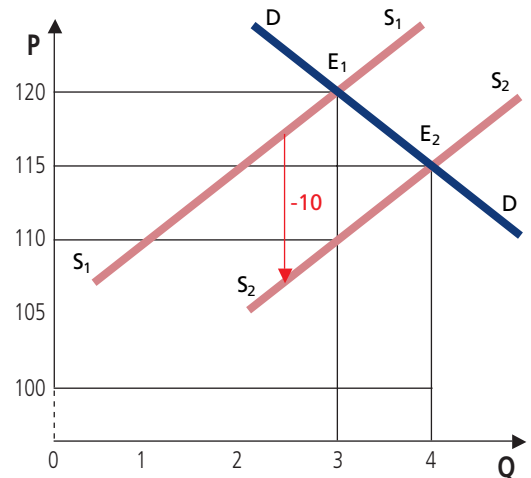
Formuje ho na strane dopytu veľké množstvo kupujúcich usilujúcich o maximálne uspokojenie svojich potrieb a na strane ponuky veľké množstvo predávajúcich, ktorí sa usilujú maximalizovať svoj zisk a konkurujú si v ponuke príslušného druhu tovarov. Nikto z predávajúcich alebo kupujúcich nie je schopný vnútiť trhu pre seba výhodné podmienky, predovšetkým ovplyvníť cenu. Cena je pre nich daná trhom. Predpokladá sa, že tovary slúžiace na tú istú potrebu sú rovnorodé, neexistuje medzi nimi diferenciácia spôsobená osobitnou skutočnou alebo predpokladanou vlastnosťou. Predávajúci a kupujúci sú dokonale informovaní o situácii na trhu. Existuje úplná voľnosť vstupu všetkých subjektov do jednotlivých odvetví a výstupu z nich. Z dlhodobého hľadiska to znamená, že firmy priťahujú odvetvia, v ktorých sa vytvárajú vysoké zisky, v dôsledku čoho v nich rastie ponuka a klesajú ceny, až kým sa dosahovaný zisk neznižuje na úroveň normálneho podnikateľského zisku obdobného v ostatných odvetviach. V analýze dokonalej konkurencie sa tento zisk zahŕňa do nákladov.

Dokonale konkurencia je v reálnom ekonomickom živote len veľmi zriedkavá. Teoretický model dokonalej konkurencie je však dobrým

východiskom pre štúdium daňovej problematiky.

Proces pôsobenia poklesu daňovej sadzby na cenu tovarov v podmienkach dokonalej konkurencie zobrazuje graf 1. (Pre znázornenie kriviek dopytu a ponuky používame priamky.)

Graf 1 Vplyv zníženia daňovej sadzby na utváranie ceny

Krivka dopytu D a krivka ponuky S1 vyjadrujú, ako zmena ceny P na vertikálnej osi vplyva na zmenu požadovaného a ponúkaného množstva tovaru Q, na horizontálnej osi. V našom číselnom príklade pri nákladoch 100 Sk a daňovej sadzby 20 % ponúkajú predávajúci za cenu 120 Sk 3 milióny jednotiek tovaru a práve za takúto cenu požadujú toto množstvo kupujúci. Znázorňuje to bod E₁, v ktorom sa krivka dopytu D pretína s krivkou ponuky S₁. Je to bod rovnováhy medzi ponukou a dopytom. Cena 120 Sk je rovnovážna cena.

Po znížení daňovej sadzby o polovicu klesne daň na 10 Sk a náklady spolu s daňou klesnú zo

120 Sk na 110 Sk. Umožní to predávajúcim ponúkať tovar za nižšiu cenu, čo aj v úsilí o odbyt väčšieho množstva tovaru na úkor konkurentov uskutočnia. Krivka ponuky sa posúva doprava a nadol z S_1 na S_2 . Cena však neklesne o zníženie dane na 110 Sk, ale preto, že znižovanie ceny vyvolá nárast dopytu u kupujúcich, vytvára sa teda nová rovnovážna cena 115 Sk, pri ktorej kupujúci požadujú 4 milióny jednotiek tovaru a toľko ponúkajú predávajúci. Znárodňuje to bod E_2 , v ktorom sa krivka dopytu D pretína s posunutou krivkou ponuky S_2 .

Čiže, ak si predávajúci konkurujú, pri znížení dane nezostáva cena nezmenená, ale konkurencia vyvolá väčší alebo menší pokles ceny.¹

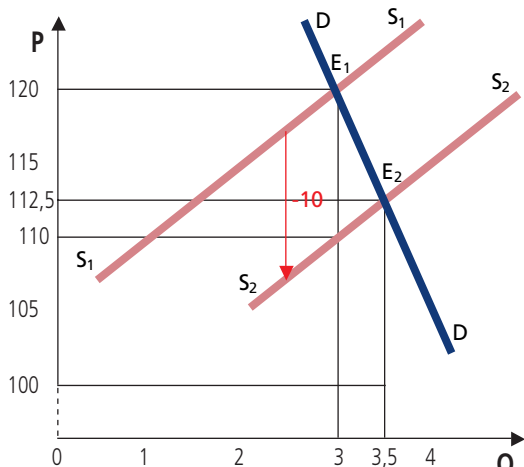
Intenzita vplyvu zníženia daňovej sadzby na zmenu ceny závisí od cenovej elasticity dopytu a ponuky, to znamená od miery reakcie zmeny požadovaného a ponúkaného množstva na zmenu ceny.

Pri nízkej cenovej elasticite dopytu zníženie daňovej sadzby vyvolá väčší pokles ceny než pri vysokej elasticite.

Graf 2 znázorňuje nižšiu elasticitu dopytu tým, že krivka dopytu D je kolmejšia na horizontálnu os. Nižšia elasticita dopytu znamená, že zmena ceny spôsobuje menšiu zmenu požadovaného množstva tovaru než v predchádzajúcom prípade. Medzi tovary s nižšou elasticitou dopytu patria predovšetkým predmety základnej spotreby.

Cena tovaru je ako v predchádzajúcom prípade 120 Sk, z čoho náklady sú 100 Sk a daň 20 Sk. Podobne po znížení daňovej sadzby na 10 % klesne daň o 10 Sk a náklady spolu s daňou sa znížia na 110 Sk. Aj v tomto prípade to umožní predávajúcim v úsilí o rozšírenie odbytu ponúkať tovar za nižšiu cenu. Krivka ponuky sa posúva nadol o 10 Sk.

Graf 2 Vplyv zníženia daňovej sadzby na utváranie ceny pri nižšej elasticite dopytu

Cena však klesne oveľa viac ako v predchádzajúcom prípade, pretože ak konkurencia medzi predávajúcimi znižuje ceny, následkom je pri nízkej elasticite dopytu menší nárast požadovaného množstva. V našom prípade je to cena 112,50 Sk. Pri nej kupujúci požadujú také množstvo tovarov,

ktoré sú predávajúci v nových podmienkach (čiže zníženia dane) ochotní predať. Znárodňuje to priesečník krivky dopytu D s posunutou krivkou ponuky S_2 v bode E_2 . Požadované množstvo je 3,5 milióny. Teda menšie ako v predchádzajúcom prípade z grafu 1.

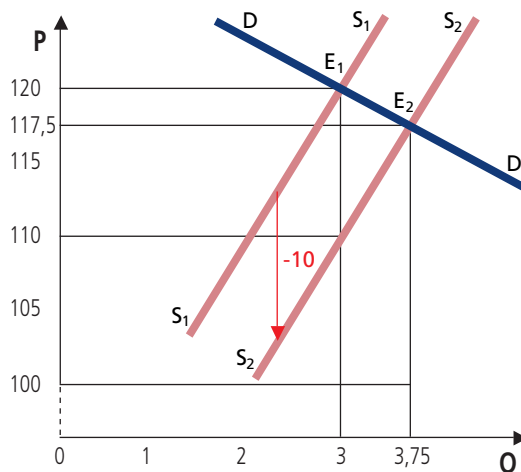
Naopak pri vyššej elasticite dopytu, kedy aj malá zmena ceny spôsobí relatívne veľkú zmenu požadovaného množstva, cena klesne menej ako v prvom prípade.

Pri nižšej cenovej elasticite ponuky z poklesu daňovej sadzby vyplynie menší pokles ceny ako pri vyššej elasticite.

Nižšia elasticita ponuky znamená, že zníženie ceny vyvolá menší pokles ponúkaného množstva než v prípade vyššej elasticity. Ak sa zníži daňová sadzba aj v tomto prípade to umožní predávajúcim ponúkať svoj tovar za nižšiu cenu a rozšíriť jeho odbyt na úkor konkurentov. Pretože však ponuka reaguje na zmenu ceny v menšom rozsahu než pri vyššej elasticite, dochádza aj pri relatívne menšom poklese ceny k ponuke takého množstva, ktoré sa rovná dopytu, k rovnováhe dopytu a ponuky.

Z grafu 3 vyplýva, že o 10 Sk posunutá krivka ponuky z S_1 na S_2 sa nepretnie s krivkou dopytu D pri cene 115 Sk ako na grafe 1, ale už pri cene 117,50 Sk. Ponúkajúci nereagujú tak pružne na zmenu ceny ako v grafe 1 a rovnovážna cena sa vytvorí už na úrovni 117,50 Sk, pri ktorej ponúkajú 3,75 mil. jednotiek tovaru a práve takéto množstvo pri tejto cene požadujú kupujúci.

Graf 3 Vplyv zníženia daňovej sadzby na utváranie ceny pri nižšej elasticite ponuky

Podľa tejto analýzy, na rozdiel od predstáv „skeptikov“ uvádzame, že zníženie daňovej sadzby spôsobí pokles ceny, ale tento pokles sa nemusí rovnať rozsahu poklesu dane. Ide o analýzu v rámci modelu dokonalej konkurencie.

Pre modernú trhový ekonomiku je však charakteristická obmedzená, nedokonalá konkurencia. Okrem prípadov, kedy konkurencia zaniká, pretože predávajúci sa dohodnú, obmedzenie konkurencie vyplýva najmä z dvoch dôvodov:

Po prvé: tovary, ktoré sú na trhu a slúžia na rovnakú potrebu, sú diferencované, (napríklad: zub-

¹ Prínos zníženia dane pre kupujúcich sa nerovná objemu zníženia dane, to znamená 30 mil. Sk, ale je menší. V našom prípade pri poklese ceny z 120 Sk na 115 Sk, kupujú 4 mil. jednotiek za 460 mil. Sk; pri pôvodnej cene 120 Sk by vynaložili 480 mil. Sk. Prínos zníženia daňovej sadzby pre kupujúcich je 20 mil. Sk. Príjem štátneho rozpočtu po znížení daňovej sadzby o 50 % neklesne o polovicu, z 60 mil. na 30 mil. Sk, ale v dôsledku rozšírenia predaja sa zníži iba na 40 mil. Sk, teda o 33 %. Predávajúci pri pôvodnej cene 120 Sk a predajú 3 mil. jednotiek tovaru mali po odpočítaní dane príjem 300 mil. Sk. Po znížení daňovej sadzby a zvýšení predaja ich celkový príjem po odpočítaní dane vzrástol na 460 mil. Sk. Prínos zníženia dane pre predávajúcich je 160 mil. Sk (za predpokladu nezmenených jednotkových nákladov). Je ich mimoriadnym ziskom. Nedosahujú ho vytváraním dohôd o predaji obmedzujúcich konkurenciu, ale iba vďaka pôsobeniu trhových síl v podmienkach dokonalej konkurencie.

né pasty, jogurty, pračky alebo automobily.) Tovar jedného predávajúceho sa odlišuje od tovarov ďalších predávajúcich, či už reálne, alebo iba v predstavách kupujúcich, ktorí preferujú práve ten jeden druh tovaru.

Práve diferenciacia produktu umožňuje predávajúcemu ovplyvňovať cenu a zvyšovať ju nad cenu obdobného tovaru iných predávajúcich bez rizika straty klientely. E. H. Chamberlin zaviedol do ekonomickej teórie pre tento jav termín monopolistická konkurencia. Zahŕňa monopol predávajúceho na obmedzenom trhu, ktorý tvorí klientela obľubujúca jeho tovar, s vlastnosťami dokonalej konkurencie – predávajúci môže zvýšiť cenu iba po istú hranicu. Ak ju prekročí, kupujúci sa začnú napriek špecifickým vlastnostiam daného tovaru orientovať na nákup obdobných tovarov. Predávajúci tiež môže znížiť cenu svojho tovaru až natoľko, že pritiahne klientelu konkurentov, ktorá predtým preferovala iný tovar. Zníženie daňovej sadzby umožňuje práve takéto účinné zníženie cien.

Aj napriek tomu, že vo väčšine odvetví súčasnej ekonomiky prevláda konkurencia využívajúca diferenciaciu produktu, ak vzniknú možnosti využiť cenovú konkurenciu – napr. v dôsledku výrazného zníženia nákladov – firmy cenovú konkurenciu značne využívajú. Zníženie daňovej sadzby predstavuje túto možnosť, čiže môže vyvolať procesy vedúce k zníženiu ceny tovaru, tak ako v prípade dokonalej konkurencie.

Po druhé: v modernej ekonomike konkurenciu obmedzuje oligopol. Ak je v odvetví nevelký počet silných ekonomických subjektov, tak množstvo tovaru u predávajúcich tvorí takú časť ponuky, ktorá im umožňuje ovplyvňovať cenu.

Oligopol vzniká najmä v tých odvetviach, kde sa výrazne prejavujú výhody z rozsahu produkcie, čo predstavuje bariéru pre vstup ďalších subjektov a limituje počet konkurentov. Ide o viaceré priemyselné odvetvia vrátane odvetvia výroby spotrebných predmetov, elektrickej energie, benzínu, alebo odvetvia služieb – telekomunikácie, bankovníctvo atď.

Vzhľadom na malý počet konkurentov v odvetví a ich značnú ekonomickú silu musí každý z nich prijímať rozhodnutia, ktoré berú do úvahy pravdepodobné reakcie konkurentov. Ak predávajú rovnaké alebo podobné výrobky, ich ceny sú približne rovnaké, pretože cenová vojna by ich znač-

ne oslabil. Firmy zväčša dodržiavajú nepísané dohody o cenách, alebo konajú tak, ako by dohody existovali. Podobný vplyv má aj tzv. cenové vodcovstvo, kedy firmy rešpektujú cenu obvyčajne najsilnejšej z nich. Ak oligopolisti predávajú tovary, v ktorých sa viac prejavuje diferenciacia produktu, tvorba dohôd je už ťažšia, konkurenčné súperenie je častejšie, avšak nejde o ceny. Konkuruje si nielen kvalitou a originalitou výrobkov, ale v súčasnosti najmä marketingovými nástrojmi – reklama, predaj na splátky a pod.

Vplyv zníženia daňovej sadzby na cenu sa na oligopolnom trhu môže prejaviť rôzne. Ak firmy dodržiavajú cenové dohody, aj tie nepísané, má zníženie daňovej sadzby na tvorbu ceny len veľmi malý vplyv. V tomto prípade sú bližšie k pravde „skeptici“.

Ak sa na oligopolnom trhu podarí jednému subjektu výrazne znížiť náklady, zníži ceny, aby rozšíril odbyt svojich tovarov. To isté platí pre zníženie dane. Môže spôsobiť, že niektorí oligopolisti znížia cenu, čo vyvolá reakciu ostatných.

Aj v podmienkach nedokonalej konkurencie môže zníženie daňovej sadzby spôsobiť pokles jednotkovej ceny jednotlivých tovarov. Vplyv zníženia sa však líši, závisí od podmienok trhu príslušného tovaru a od výšky zmenenej daňovej sadzby.

ABSOLÚTNY MONOPOL

Absolútny monopol znamená, že na trhu je jediný predávajúci, ktorý môže sám určovať cenu. Po znížení daňovej sadzby sa nemusí prispôbovať konkurentom ani presadzovať sa znížením ceny.

Ak však cenotvorbu príslušného tovaru určuje štátny regulačný úrad, ktorý berie do úvahy zníženie daňovej sadzby a určuje hornú hranicu ceny, monopolista musí znížiť cenu v súlade so znížením dane. Zníženie daňovej sadzby bude teda znamenať pokles ceny.

Ak na tvorbu ceny nevláda regulačný úrad, napr. monopol vďaka patentovanému vynálezu, zdá sa, že cena zostane rovnaká ako pred znížením daňovej sadzby a monopolista si prisvojí rozdiel, ktorý predstavuje zníženie dane.

Z analýzy tvorby monopolnej ceny vyplýva, že aj v podmienkach absolútneho monopolu môže pri poklese daňovej sadzby nastať pokles ceny. Monopolista neurčuje výšku ceny ľubovoľne, ale

Tab. 1 Tvorba ceny tovaru a zisku monopolistu pri daňovej sadzbe 20 %

Množstvo*	Jednotková cena	Jednotkové náklady	Jednotkový zisk	Daň na jednotku	Celkový príjem•	Celkové náklady•	Celkový zisk•	Celková daň•
1	150	120	5	25	150	120	5	25
2	140	110	7	23	280	220	13	47
3	130	105	3	22	390	315	10	65
4	120	100	0	20	480	400	0	80
5	110	100	-8	18	550	500	-42	92
6	100	100	-17	17	600	600	-100	100

*mil. jednotiek; • mil. Sk

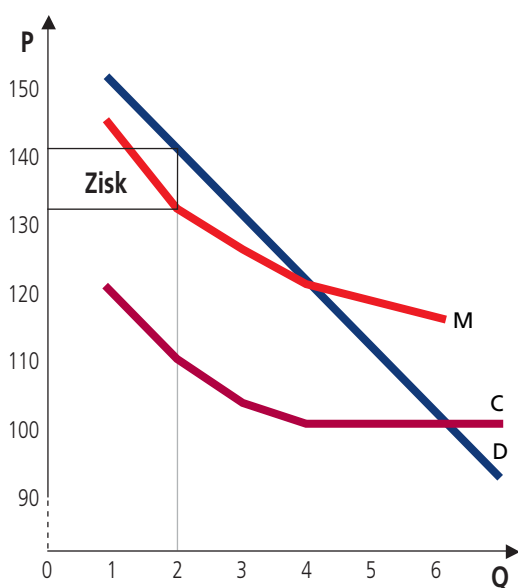
Tab. 2 Tvorba ceny tovaru a zisku monopolistu pri daňovej sadzbe 10 %

Množstvo*	Jednotková cena	Jednotkové náklady	Jednotkový zisk	Daň na jednotku	Celkový príjem•	Celkové náklady•	Celkový zisk•	Celková daň•
1	150	120	16	14	150	120	16	14
2	140	110	17	13	280	220	35	25
3	130	105	13	12	390	315	40	35
4	120	100	9	11	480	400	36	44
5	110	100	0	10	550	500	0	50
6	100	100	-9	9	600	600	-55	55

*mil. jednotiek; • mil. Sk

tak aby dosiahol maximálny zisk. Postup znázorňuje tabuľka 1 a graf 4.

Graf 4 Tvorba ceny tovaru a zisku monopolistu pri daňovej sadzbe 20 %

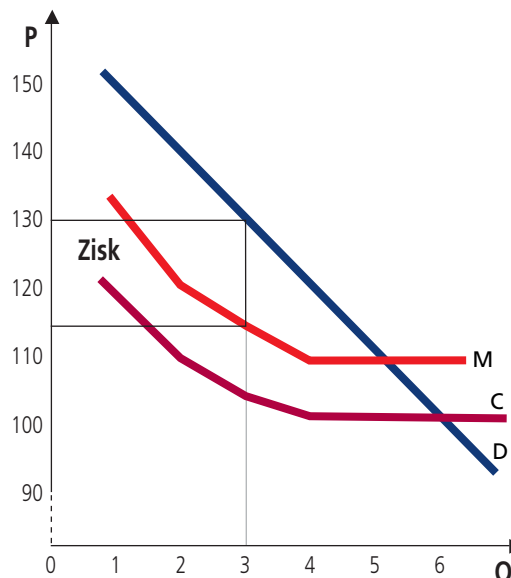
Krivka dopytu D zobrazuje, ako sa mení v dôsledku zmien ceny množstvo tovarov, po ktorom je dopyt. Tabuľka 1 uvádza že pri cene 150 Sk je dopyt po 1 mil. jednotiek atď. Jednotkové náklady, ich vývoj znázorňuje krivka nákladov C, klesajú v súvislosti s rastom počtu výrobkov. Výšku jednotkového zisku a dane pri jednotlivých cenách vypočítame z údajov o cene, nákladoch a daňovej sadzbe.² Vývoj súčtu jednotkových nákladov a dane na jednotku znázorňuje krivka M. Jednotkový zisk alebo strata sú vyjadrené vzdialenosťou medzi bodmi na krivke M a krivke dopytu D zodpovedajúcimi jednotlivým množstvám tovaru.

Pre monopolistu je však viac dôležitý celkový zisk z predaja tovaru. Najvyšší celkový zisk získa pri cene 140 Sk. Pri nej predá 2 milióny jednotiek tovaru, z čoho získa príjem 280 mil. Sk. Pri nákladoch 220 mil. Sk a po zaplatení dane 47 mil. Sk mu zostane zisk 13 mil. Sk.

Po znížení daňovej sadzby na 10 % sa zmení nielen daň ale aj celkový zisk. Podľa tabuľky 2 a grafu 5 najvyšší zisk dosiahne ak zníži cenu tovaru na 130 Sk. Zisk je potom 40 mil. Sk. Pri tej-

to cene predá 3 milióny kusov tovaru a získa príjem 390 mil. Sk. Po uhradení nákladov 315 mil. Sk a zaplatení dane 35 mil. Sk mu zostáva zisk 40 mil. Sk. Ak by predával za cenu 140 Sk mal by zisk iba 35 mil. Sk.

Graf 5 Tvorba ceny tovaru a zisku monopolistu pri daňovej sadzbe 10 %

Z príkladu vyplýva, že zníženie daňovej sadzby môže upraviť ceny tovarov smerom dole nielen v konkurenčnom prostredí ale v niektorých prípadoch dokonca aj v podmienkach absolútneho monopolu.

MONOPSON A BILATERÁLNY MONOPOL

Pre monopson je charakteristické také obmedzenie konkurencie, keď na trhu príslušného tovaru je množstvo ponúkajúcich, ale iba jediný kupujúci. Môže to byť organizácia kupujúcich, alebo aj firma či inštitúcia, ktorá má takéto postavenie – napríklad zdravotnícke zariadenie jediné kupujúce farmaceutický výrobok, ktorý produkuje viacero firiem alebo štátna inštitúcia, objednávajúca tlačivá, ktoré môžu dodať viaceré tlačiarne a pod.

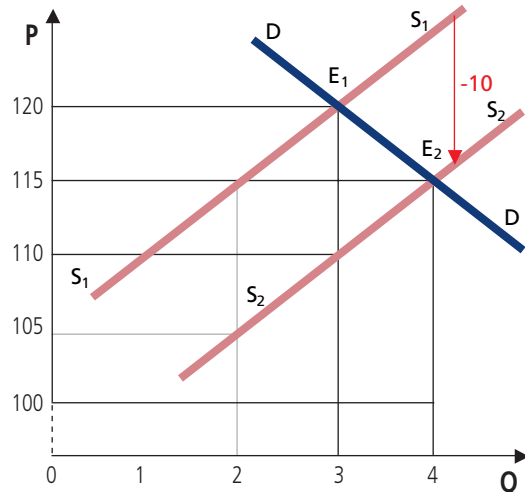
Vo týchto prípadoch ide o obmedzenie konkurencie na strane dopytu. Monopsonista, ktorý je jediným kupujúcim, môže určovať cenu, cenu mu neurčuje trh. Nemôže ju však stanoviť ľubo-

² Jednotková cena (P) zahŕňa náklady (C), zisk (Z) a daň (T):
 $P = C + Z + T$
 Daň vypočítame zdanením sumy nákladov a zisku daňovou sadzbou (τ):
 $T = \tau(C + Z)$
 Zisk sa rovná rozdielu medzi cenou a sumou nákladov a dane:
 $Z = P - C - \tau(C + Z)$
 Z čoho:
 $Z = P - (1 + \tau)C - \tau Z$
 $(1 + \tau)Z = P - (1 + \tau)C$
 A nakoniec:
 $Z = \frac{P - (1 + \tau)C}{(1 + \tau)}$

voľne, ale tak, aby na ňu ponuka reagovala a dostal množstvo tovaru, ktoré potrebuje. Znázorňuje to graf 6.

Graf 6 Zníženie daňovej sadzby a tvorba ceny v podmienkach monopsonu

Ak sa v podmienkach konkurenčného trhu, kde je množstvo kupujúcich i predávajúcich, ustáli pri daňovej sadzbe 20 % rovnovážna cena 120 Sk, za ktorú chcú kupujúci kúpiť 4 milióny jednotiek tovaru a práve toľko ponúkajú predávajúci, potom v situácii, kedy existuje len jediný kupujúci, monopsonista, ktorý požaduje 2 milióny jednotiek, nebude platiť cenu 120 Sk, ale podľa grafu 6 fialovými spojnicami – cenu 115 Sk, pretože pri takejto cene je ponuka schopná dodať požadované množstvo. Vyššia cena by pre neho znamenala zbytočnú stratu. Pri nižšej cene by zase nemal zabezpečený potrebný rozsah ponuky.

Ak daňová sadzba klesne o 10 %, nastáva posun krivky ponuky z S_1 na S_2 a ako vyplýva z grafu 6, monopsonista môže znížiť cenu úplne o objem zníženia dane – na úroveň 105 Sk, pretože pri takejto cene má zabezpečenú ponuku tovarov v požadovanom rozsahu ako pri cene pred znížením daňovej sadzby.

V podmienkach monopsonu vyvolá pokles daňovej sadzby zníženie ceny o objem zníženia dane.

Ak oproti jedinému kupujúcemu na strane dopytu, monopsonistovi, stojí na strane ponuky jediný predávajúci, monopolista, ide o bilaterálny monopol. Príkladom je na strane ponuky jediná firma vyrábajúca železničné vozne, na strane dopytu jediná železničná spoločnosť, ktorá ich používa.

Tvorba ceny v týchto podmienkach je zložitá. Oba subjekty sú na seba odkázané, a preto sa musia dohodnúť. Zároveň by však každý chcel čo najviac získať.

Monopolista chce predať za cenu, ktorá mu prinesie najvyšší zisk. Nemôže však cenu určovať ako pri predaji na trhu s mnohými kupujúcimi. Predáva monopsonistovi, ktorý sa ako jediný kupujúci usiluje stanoviť cenu tak, aby si s relatívne nízkymi nákladmi zabezpečil potrebné množstvo tovaru. V rozmedzí medzi týmito cenami vznikne skutočná cena. Tá sa nedá identifikovať ekonomickou analýzou, pretože je výsledkom mimoekonomických faktorov – dohodovacích rokovaní medzi oboma subjektmi, ich obratnosti a pod. V tomto rokovaní môže monopsonista dosiahnuť priaznivú cenu aj znížením daňovej sadzby.

Subjekty bilaterálneho monopolu nie sú rovnocenné, nemajú rovnaké rokovacie pozície. Obvyčajne je jeden z nich ekonomicky nútený uzavrieť dohodu o cene, niekedy dokonca pod hrozbou bankrotu, a tak je ochotný ustúpiť viac ako druhý subjekt.

Ak hodnotíme vplyv zníženia sadzby dane z pridanej hodnoty a spotrebných daní na tvorbu ceny, zisťujeme, že toto zníženie v niektorých prípadoch nevyvolá pokles cien, ale väčšinou ho naopak, napriek názorom „skeptikov“ spôsobí. Miera poklesu cien sa líši podľa jednotlivých trhových podmienok.

Vplyv zníženia daňovej sadzby na kúpnu silu meny a vývoj cenovej hladiny závisí od pozície príslušného tovaru v spotrebnom koši.

Literatúra

1. MARSHALL, A.: Principles of Economics. London: Macmillan 1920.
2. SAMUELSON, P. A., Nordhaus, W. D.: Ekológia. Bratislava: Elita 2000.
3. ROBINSONOVÁ, J.: Ekológia nedokonalých konkurencií. Bratislava: Pravda 1987.
4. ETNER, F.: Microéconomie. Paris: Presses Universitaires 1991.
5. KOUTSOYIANNIS, A.: Modern Microeconomics. London: Macmillan Publishers 1991.

Komárňanská pevnosť na pamätnej striebornej minci

Ing. Dagmar Flaché

V máji 2007 pripravila Národná banka Slovenska emisiu pamätnej mince, ktorá je venovaná jedinečnej kultúrnej pamiatke Komárna, jeho unikátnemu obrannému pevnostnému systému, a pripomína 450. výročie ukončenia výstavby Starej pevnosti.

Realizovaný návrh averz: Karol Ličko
reverz: Mária Poldaufová

Komárno, sídlo najjužnejšieho slovenského okresu, leží pri sútoku Dunaja a Váhu. Mesto vzniklo v ranom stredoveku, má bohatú históriu a významné kultúrne pamiatky, medzi ktorými dominuje pevnostný systém. V čase tureckej expanzie v 16. storočí sa dostalo na pomedzie habsburskej a osmanskej ríše. Tunajší stredoveký kráľovský hrad bol preto prebudovaný na významný pevnostný a obranný komplex, ktorý sa na štvrt tisícročia stal rozhodujúcim centrom protitureckej obrany na strednom Dunaji. Vyhotovením projektov panovník Ferdinand I. pravdepodobne poveril významného talianskeho staviteľa, maliara a sochára Pietra Ferrabosca, ktorý navrhol moderný mnohouhlový bastiónový systém. Výstavba renesančnej protitureckej pevnosti sa začala v roku 1546 pod vedením talianskych staviteľov a bola dokončená v roku 1557.

Starú pevnosť v 17. storočí rozšírili o Novú pevnosť a predsunuté predmostia za riekami Dunaj a Váh. V 19. storočí bola základom obranného systému, ktorý sa stal najväčšou a najsilnejšou obranou stavbou Rakúsko-Uhorskej monarchie a odolal prakticky všetkým útokom. Svojou architektonicko-historickou hodnotou patrí medzi najvýznamnejšie historické fortifikačné stavby na svete.

Národná banka Slovenska vyhlásila na výtvarný návrh mince verejnú anonymnú súťaž, do ktorej sa zapojilo jedenásť autorov so šesťástimi prácami. Komisia guvernéra NBS na posudzovanie výtvarných návrhov slovenských mincí dospela k názoru, že na realizáciu pamätnej mince je najvhodnejšia kombinácia návrhov dvoch autorov, averzu návrhu Karola Lička a reverzu návrhu Márie Poldaufovej. Oba návrhy boli ocenené zníženou druhou cenou.

Na návrhu Karola Lička komisiu upúťali najmä

atraktívne motívy, ktoré dobre vystihujú zadanú tému a charakterizujú Komárno ako vodnú pevnosť. Na averze je zobrazený pohľad na Starú pevnosť zo severnej strany, pred ktorou sa na Dunaji plavia dve veslové vojnové lode (realizovaný averz). Na reverze je pohľad na Starú pevnosť z južnej strany doplnený zobrazením tureckých bojovníkov na koňoch pri jej obliehaní.

Na návrhu Márie Poldaufovej komisia pozitívne hodnotila výtvarnú kvalitu a výborné medailérské stvárnenie Starej pevnosti na reverze. Do kompozície je vhodne začlenený dynamický obraz vzpínajúcich sa koní symbolizujúci boje pri obliehaní pevnosti Turkami (realizovaný reverz). Na averze je použitý motív s erbom mesta z doby panovania Márie Terézie.

Tretiu cenu získal Pavel Károly. Komisia vyzdvihla najmä kvalitu reverznej strany návrhu s precízne zobrazenou Starou pevnosťou. Jej dobíjanie tureckými vojskami predstavuje turecký jazdec a tábor tureckých vojsk. Na averze autor zobrazil pamätnú tabuľu z Ferdinandovej brány do Starej pevnosti. Znížená tretia cena bola udeľená Jánovi Černajovi, ktorého návrh komisiu oslovil kvalitným sochárskym spracovaním averzu i reverzu. Na averze je alegorická socha zo strážnej veže Novej pevnosti s nápisom NEC ARTE NEC MARTE (ani ľstou, ani silou), ktorý vyjadruje nedobytnosť pevnosti. Na reverze je Stará pevnosť s vojnovou loďou v popredí.

Pamätná minca v hodnote 500 Sk, s priemerom 40 mm a hmotnosťou 33,63 g, je vyrábaná zo striebra s rýdzosťou 925/1000 v Mincovni Kremnica v počte 4 600 kusov v bežnom vyhotovení a 2 600 kusov vo vyhotovení proof. Na hrane mince je reliéfny nápis NEC ARTE NEC MARTE (ani ľstou, ani silou) a COMORRA (Komárno). Nápis sú oddelené značkami prekřížených mečov.

Karol Ličko
znížená 2. cena, reverz

Mária Poldaufová
znížená 2. cena, averz

Pavel Károly, 3. cena

Ján Černaj, znížená 3. cena

Foto: Ing. Štefan Fröhlich

Prechod Slovinska na euro – jasný úspech

Zavedenie eura v Slovinsku bolo rýchle a bezproblémové, a hoci sa ceny niektorých tovarov a služieb zvýšili, celková inflácia zostala v podstate stabilná. Vyplýva to z oznámenia Európskej komisie ktoré prijala štyri mesiace po tom, ako sa Slovinsko začlenilo do eurozóny. Prístup „veľký tresk“ (Big-Bang) – t. j. neodvolateľné uzatvorenie prepočítacieho kurzu a súbežné zavedenie eurových bankoviek a mincí – funguje a dvojtýždňové obdobie duálneho obehu je dostatočné, ak je prechod dobre a včas pripravený. V niektorých aspektoch, napríklad vo výmene pôvodnej meny, Slovinsko dokonca dosiahlo ešte lepšie výsledky ako krajiny Európskej únie pri zavedení eura do hotovostného obehu v roku 2002.

Slovinsko prijalo euro 1. januára 2007. Prvá skupina krajín, ktoré začali stanovením neodvolateľného pevného prepočítacieho kurzu svojej meny voči euru v roku 1999 (2001 v prípade Grécka), zaviedla euro do hotovostného obehu až o tri roky neskôr (o jeden rok v prípade Grécka).

Slovinsko si zvolilo scenár „veľkého tresku“, v ktorom sa obe etapy uskutočnili súčasne. Všetky krajiny EÚ, ktoré ešte čaká prijatie eura a ktoré vypracovali takzvaný národný plán, tiež plánujú scenár „veľkého tresku“. Je to pochopiteľné, keďže euro je v obehu už päť rokov.

RÝCHLO A NAJMÄ BEZ PROBLÉMOV

Prechod Slovinska z toliaru na euro bol rýchly a bezproblémový. Prispel k tomu aj fakt, že Slovinci už boli oboznámení s eurom, najmä vďaka blízkosti s Rakúskom a Talianskom, ktoré sú členmi eurozóny. Pred €-dňom viac ako 90 % občanov Slovinska už poznalo eurové bankovky a mince a takmer všetci už aj použili jednotnú menu.

Z denného sledovania skutočnej situácie vyplynulo, že 5. januára, len tri pracovné dni od procesu prechodu, mala viac ako polovica respondentov prieskumu v peňaženkách len eurohotovosť a toliare už nemala.¹

V ten istý deň sa tiež viac ako 70 % všetkých hotovostných platieb uskutočnilo v eurách. Do polovice januára sa prakticky všetky hotovostné platby vykonávali v novej mene, čo potvrdilo, že možno technicky zvládnuť krátke obdobie súčasného obehu eurového a národného obehu. V prípade Slovinska išlo o dva týždne. Navyše, krátke obdobie súčasného obehu eura a toliarov minimalizovalo záťaž pre maloobchodníkov a ostatné podnikateľské subjekty a urýchlilo prechod.

Prechod bol v niektorých ohľadoch ešte rýchlejší ako v roku 2002. Viac ako 80 % toliarov občanov vrátili Slovinskej centrálnej banke do 11. januára 2007. V prvej vlne krajín sa iba 40 % pôvodných bankoviek vrátilo do bánk.

INFLÁCIA ZOSTALA V PODSTATE STABILNÁ

Slovinská skúsenosť opäť ukázala, že vnímanie, očakávanie a realita v súvislosti s vývojom cien nej-

dú nevyhnutne súbežne. To potvrdzuje, že zmena meny má vplyv na hodnotové meradlá ľudí a vyžaduje proces psychologickú zmeny, ktorý je predsa len postupný. Hoci existovali obavy z cenového vývoja a niektoré nezvyčajné zvýšenia skutočne nastali, tieto obavy boli vo veľkej miere neodôvodnené.

Celkové ceny v januári v Slovinsku v skutočnosti klesli v porovnaní s decembrom 2006, čo sa znamená už mnoho rokov v dôsledku vplyvu sezónnych výpredajov. Pokles ročnej inflácie z 3 % v decembri 2006 na 2,8 % v januári bol zvýraznený v tom čase klesajúcimi cenami energií. Podľa predbežných informácií, ktoré nedávno uverejnil Štatistický úrad Slovinska, sa ceny v prvých štyroch mesiacoch tohto roka celkovo zvýšili o 1,3 % v porovnaní s 1,5 % počas rovnakého obdobia roku 2006.

Na základe predbežných informácií Slovinského štatistického úradu Eurostat stanovil celkový vplyv zmeny na infláciu spotrebiteľských cien počas obdobia prechodu a po ňom na 0,3 percentuálneho bodu, čo je podobné so skúsenosťami z prvej vlny prechodu.²

V osobitnej štúdii slovinského Inštitútu makroekonomických analýz a vývoja sa vplyv prechodu na euro na infláciu odhadol na 0,24 percentuálneho bodu.

Po začiatocnom období, počas ktorého vznikol odstup medzi skutočnou a vnímanou infláciou, sa tento odstup začal v Slovinsku znižovať, čo naznačuje rýchlejšiu normalizáciu vnímania cien ako v prípade eurozóny. Tento odstup sa však aj v tomto prípade začal zužovať.

Podľa prieskumu z konca januára sa veľká väčšina (95 %) Slovincov celkovo domnievala, že prechod bol bezproblémový a efektívny. Súčasne sa deviatimi občanmi Slovinska z desiatich občanov považujú za dobre informovaných o eure a sú spokojní s úrovňou informácií, ktoré získali od vnútroštátnych orgánov. To opäť svedčí o rozhodujúcej úlohe informácií a komunikácie o eure pri zabezpečení úspešného procesu prechodu.³

*Z tlačovej správy Európskej komisie
Brusel 4. 5. 2007*

1 Flash Eurobarometer survey 204, dostupné na: http://ec.europa.eu/public_opinion/euro_en.htm.

2 Eurostat News Release 69/2003 z 18. 6. 2003.

3 Flash Eurobarometer survey 205, dostupné na: http://ec.europa.eu/public_opinion/euro_en.htm.

Z rokovania Bankovej rady NBS

Dňa 17. apríla 2007 sa uskutočnilo 16. rokovanie Bankovej rady NBS pod vedením jej guvernéra Ivana Šramka.

- BR NBS schválila Správu o realizácii investičnej politiky v oblasti devízových rezerv za rok 2006. Správa predstavuje súhrnný materiál, ktorý pravidelne začiatkom roka završuje systém informovania bankovej rady o dosahovaných výnosoch pri investovaní finančných prostriedkov formou týždenných, mesačných a štvrtročných informácií.

Dňa 24. apríla 2007 sa uskutočnilo 17. rokovanie Bankovej rady NBS pod vedením jej guvernéra Ivana Šramka.

- BR NBS prerokovala Situačnú správu o menovom vývoji v SR za marec 2007 a rozhodla o zmene úrokových sadzieb na úroveň 2,25 % pre jednodňové sterilizačné obchody, 5,75 % pre jednodňové refinančné obchody a 4,25 % pre dvojtýždňové repo tendre s obchodnými bankami s účinnosťou od 25. 4. 2007 (bližšie Komentár BR NBS k rozhodnutiu o určenej výške úrokových sadzieb NBS).

- BR NBS prerokovala a schválila Správu o výsledkoch analýzy slovenského finančného sektora za rok 2006. Správa je zverejnená na internetovej stránke NBS.

- BR NBS prerokovala a schválila Správu o činnosti útvaru dohľadu nad finančným trhom Národnej banky Slovenska za rok 2006. Správa je zverejnená na internetovej stránke NBS.

- BR NBS prerokovala návrh opatrenia Národnej banky Slovenska, ktorým sa mení a dopĺňa opatrenie Národnej banky Slovenska č. 15/2004 o vlastných zdrojoch finančného konglomerátu a o majetkovej angažovanosti finančného konglomerátu v znení opatrenia Národnej banky Slovenska č. 13/2006 a postúpila ho na medzirezortné pripomienkové konanie.

- BR NBS prerokovala Správu o činnosti a hospodárení Stáleho rozhodcovského súdu Slovenskej bankovej asociácie za rok 2006 a na základe návrhu jeho zriaďovateľa podľa ustanovenia § 68 ods. 2 zákona č. 510/2002 Z. z. o platobnom styku a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov rozhodla, že príspevok na činnosť Stáleho rozhodcovského súdu Slovenskej bankovej asociácie, vzhľadom na

dostatok finančných prostriedkov z predchádzajúcich období, sa v roku 2007 nebude platiť.

KOMENTÁR BR NBS K ROZHODNUTIU O URČENEJ VÝŠKE ÚROKOVÝCH SADZIEB NBS

Banková rada NBS na svojom 17. rokovaní dňa 24. apríla 2007 prerokovala Situačnú správu o menovom vývoji v SR za marec a schválila strednodobú predikciu. Z najnovších publikovaných údajov vyplýva, že v marci sa na mesačnej báze mierne zvýšili spotrebiteľské ceny merané harmonizovaným indexom. Ich nárast však bol miernejší v porovnaní s očakávaniami NBS. Rovnako sa spomalila dynamika niektorých odvetvových ukazovateľov tržieb a produkcie vykázaných za február, čo sa mohlo prejavíť aj v miernejšom ako očakávanom raste vývozu v danom mesiaci a v zhoršení obchodnej bilancie v porovnaní s januárom. Aj napriek tomu si však tieto mesačné ukazovatele zachovávajú značné medziročné dynamiky a potvrdzujú pretrvávanie vysokého ekonomického rastu. Zhodnotením nominálneho i reálneho výmenného kurzu v prvých mesiacoch došlo k sprísneniu menových podmienok v prvom štvrtroku 2007 v porovnaní s predchádzajúcou predikciou. Rast a štruktúra HDP v štvrtom štvrtroku 2006 potvrdzujú, že produkčné schopnosti ekonomiky majú rastúcu tendenciu. Spolu s oživeným zahraničným dopytom a zakomponovaním nových informácií o priamych zahraničných investíciách možno očakávať vysoký rast HDP aj v nasledujúcom období. Zvýšenie dynamiky ekonomiky v tomto a ďalšom roku v porovnaní s januárovou strednodobou predikciou by však nemalo vyvolávať inflačné tlaky, pretože by sa malo realizovať prostredníctvom rastu potenciálu. Nakoľko nedošlo k naplneniu identifikovaných rizík, predikcia inflácie sa na roky 2007 a 2008 nachádza v rámci stanoveného cieľa, pričom v roku 2007 je možné očakávať jej mierne nižšiu úroveň v porovnaní s predchádzajúcou predikciou. Vývoj menových podmienok v prvom štvrtroku 2007 spolu s priaznivým inflačným výhľadom do roku 2008 vytvoril priestor na pokles úrokových sadzieb. Vzhľadom na to BR NBS rozhodla o znížení určenej výšky úrokových sadzieb o 0,25 percentuálneho bodu.

Tlačové správy

STRETNIUTIE ČLENOV BANKOVEJ RADY NBS S ČLENMI VÝBORU PRE FINANCIU, ROZPOČET A MENU

Guvernér Národnej banky Slovenska Ivan Šramko a ďalší členovia Bankovej rady NBS sa dňa 3. mája 2007 v priestoroch NBS zišli na spoločnom stretnutí s členmi Výboru Národnej rady Sloven-

skej republiky pre financie, rozpočet a menu. Témou spoločného stretnutia bola príprava na zavedenie eura v SR. Vedenie centrálnej banky oboznámilo členov výboru s aktuálnym plnením maastrichtských kritérií a s najnovšou strednodobou predikciou makroekonomického vývoja v SR.

ROKOVANIE VEDENIA NBS S DOHLIADANÝMI SUBJEKTMÍ

Guvernér Národnej banky Slovenska Ivan Šramko a ďalší členovia Bankovej rady NBS sa dňa 9. mája 2007 v Studenom stretli s predstaviteľmi bánk a obchodníkov s cennými papiermi v SR. Vedenie centrálnej banky oboznámilo partnerov s aktuálnou strednodobou predikciou makroekonomického vývoja v SR. Účastníci stretnutia diskutovali aj o hlavných trendoch v bankovom sektore na základe analýzy finančného trhu za rok 2006 a plánovaných zmenách v oblasti legislatívy pre banky a obchodníkov s cennými papiermi do konca roku 2007.

V priebehu mája sa uskutočnilo podobné stretnutie aj s predstaviteľmi subjektov kapitálového trhu a dôchodkového sporenia, kde sa diskutovalo aj o aktuálnych otázkach súvisiacich s novelou zákona o cenných papieroch a zákona o burze cenných papierov, o transparentnosti a integrite kapitálového trhu a problematike európskej regulácie dôchodkového sporenia.

V krátkom čase sa uskutoční rokovanie vedenia NBS s predstaviteľmi poisťovní.

Stretnutia so všetkými dohliadanými subjektmi finančného trhu usporadúva NBS pravidelne viackrát do roka s cieľom prezentovať ich lídrom najnovšie informácie, poskytnúť priestor na výmenu názorov o otázkach súvisiacich s ich činnosťou a skvalitňovať komunikáciu centrálnej banky so zainteresovanými subjektmi.

GENERÁLNY ZÁKON O ZAVEDENÍ EURA V SR

Ministerstvo financií SR predložilo dňa 10. mája 2007 na pripomienkové konanie tzv. generálny zákon, ktorý má legislatívne zastrešiť celý prechod Slovenska z koruny na spoločnú európsku menu euro. Ako informoval splnomocnenec vlády pre euro Igor Barát, tento zákon je kľúčovým predpokladom na to, aby sa mohla naplno rozbehnúť intenzívna príprava prechodu na euro vo všetkých sférach hospodárskeho a finančného života. Prostredníctvom tohto zákona sa má tiež novelizovať celý rad ďalších zákonov, predovšetkým zákon o Národnej banke Slovenska.

Schvaľovací proces zákona by sa mal zavrieť do konca júla tohto roku. „Tento zákon rieši všetky právne, technické, organizačné a ďalšie aspekty a v paragrafovej podobe prináša riešenia všetkých administratívnych, organizačných a technických úloh, ktoré je potrebné na celonárodnej a na úrovni jednotlivých inštitúcií zabezpečiť, aby bolo zavedenie eura na Slovensku hladké a bezproblémové,“ povedal I. Barát.

Zákon by mal nadobudnúť účinnosť 1. januára 2008 s tým, že niektoré jeho vyhlásenia budú platiť odo dňa stanovenia konverzného kurzu. Predpokladá sa, že to bude na prelome júna a júla 2008. Väčšina ďalších ustanovení bude platiť odo dňa zavedenia eura, ktoré sa predpokladá 1. januára 2009.

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA POISŤOVNÍ BILANCOVALA ROK 2006

Rok 2006 bol pre dvadsaťšesť poisťovacích spoločností na Slovensku, ktoré sú združené v Slovenskej asociácii poisťovní (SLASPO), pozitívny. Rast podielu životných poistení na celkovom predpísanom poistnom sa naďalej podľa očakávaní zvyšoval a podľa predpokladov stagnoval rast objemu predpisu v neživotnom poistení. Celkové technické poistné členov SLASPO v roku 2006 dosiahlo hodnotu 53,7 mld. Sk, z toho v životnom poistení predstavovalo 25,5 mld. Sk a v neživotnom poistení 28,2 mld. Sk. Oproti minulému roku sa potvrdila dynamika rastu životného poistenia o 15 %, aj keď údaje z roku 2005 nie je korektné porovnávať, pretože v roku 2006 sa používali nové účtovnícke štandardy. Podľa nich sa už do predpísaného poistného nezapočítavajú bonusy a zľavy a niektoré životné poistenia spojené s investičným fondom. Predpísané poistné v neživotnom poistení stagnovalo, pretože v nominálnej hodnote kleslo o viac ako 6 % – treba však brať do úvahy zmenu v metodike vykazovania bonusov a zliav. Celkové predpísané poistné – životné a neživotné – napriek zmenám vo vykazovaní vzrástlo o viac ako 3 %.

V rebríčku najúspešnejších poisťovní nenastala žiadna zmena oproti minulým rokom. Osemdesiat percent trhu ovláda prvých päť poisťovní a na hospodárskom výsledku všetkých poisťovní majú trojštvrťinový podiel. Top priečku si drží Allianz – Slovenská poisťovňa, a. s., a to v predpísanom poistnom, hospodárskych výsledkoch, podiele na trhu v životnom aj neživotnom poistení a takisto v poistení motorových vozidiel.

ABN AMRO BANK N. V. MENÍ SVOJE REPREZENTATÍVNE ZASTÚPENIE NA OFICIÁLNU POBOČKU

ABN AMRO Bank N. V., popredná medzinárodná banka sídliaca v Holandsku, oznámila, že mení svoje reprezentatívne zastúpenie na Slovensku na oficiálnu pobočku. Táto zmena je významným krokom v stratégii banky, ktorá sa v súčasnosti sústreďuje na vlastný rozvoj vo východnej Európe. ABN AMRO Bank N. V. prostredníctvom tejto pobočky ponúkne priamy prístup do svojej medzinárodnej siete a k širokému spektru produktov v oblasti finančného poradenstva, akvizícií a fúzií, dlhopisov a transakčného bankovníctva. Množstvo cien a ocenení, ktoré banka počas rokov svojho pôsobenia získala, odzrkadľuje jej vysoký štandard, ktorý chce priniesť aj na východoeurópske trhy. Pobočku bude viesť pán Anders Ljunggren, výkonný riaditeľ pre Českú republiku a Slovensko.

ABN AMRO Bank N. V. je prominentná medzinárodná banka, ktorej história siaha až do roku 1824. Z hľadiska výšky aktív sa ABN AMRO radí na ôsme miesto v Európe a trináste miesto na svete, má viac ako 4 500 pobočiek v 53 krajinách a zamestnáva viac ako 105 000 ľudí na plný pracovný úväzok. Aktíva skupiny predstavujú 987 miliárd EUR (údaj k 31. 12. 2006).

Spring Day pre Európu 2007

Dňa 9. mája pri príležitosti osláv Dňa Európy sa Obchodná akadémia na Nevädzovej ulici v Bratislave pod vedením jej riaditeľky Ing. Eriky Marošovej, PhD., zapojila už tretíkrát do akcie „Spring Day for Europe“. Ide o každoročné podujatie, ktorého cieľom je podporovať u študentov a žiakov záujem o úspechy i problémy Európskej únie.

Formou rôznych akcií, diskusií a hier sa mladí ľudia učia vyjadrovať k aktuálnym otázkam a formulovať svoje vízie o budúcnosti Európy. Keďže na Slovensku v súčasnosti dominuje téma zavedenia eura, študenti si pozvali na diskusiu guvernéra Národnej banky Slovenska Ivana Šramka. Guvernér NBS im v krátkosti predstavil základné funkcie centrálnej banky a nástroje menovej politiky. Ústrednou témou jeho vystúpenia však boli otázky súvisiace so zavedením eura na Slovensku. Študentov zaujímali výhody i možné riziká. V diskusii na otázky študentov odpovedal aj Martin Šuster, vedúci pracovného výboru pre komunikáciu o zavedení eura.

Foto: Pavel Kochan

Zmluva o spolupráci medzi Národnou bankou Slovenska a Národnou bankou Ukrajiny na rok 2007

Národná banka Slovenska sa v roku 2005 zapojila do prípravy vládneho dokumentu Návrh pomoci SR Ukrajine pri plnení akčného plánu EÚ – Ukrajina. Uvedený dokument je súčasťou stratégie EÚ „European Neighbourhood Policy“. Súčasťou tohto dokumentu v časti Ekonomické reformy a sociálny rozvoj – financie a fiškálna politika je pomoc Národnej banky Slovenska Národnej banke Ukrajiny a ukrajinskému bankovému sektoru formou aktivít vzdelávacieho charakteru podľa požiadaviek ukrajinskej strany.

Po úspešnej spolupráci v roku 2006 sa na Národnú banku Slovenska opätovne obrátili zástupcovia Národnej banky Ukrajiny s návrhom pokračovať v technickej spolupráci s konkrétnymi špecifikovanými požiadavkami na základe bilaterálnej dohody o spolupráci na rok 2007.

Zmluvu o spolupráci medzi Národnou bankou Slovenska a Národnou bankou Ukrajiny na rok 2007 podpísali spoločne v Kyjeve dňa 18. apríla 2007 Ing. Dušan Garay, CSc., riaditeľ odboru Inštitút bankového vzdelávania NBS, a Ihor M. Ivaňuk, člen Bankovej rady a riaditeľ personálneho odboru NBU.

Predmetom uvedenej zmluvy je sedem vzdelávacích podujatí špecializovaných na vybrané oblasti činnosti centrálnej banky, ktoré budú lektorský zabezpečovať špecialisti NBS.

Súčasťou pracovného programu, ktorý predchádzal podpisu zmluvy, bolo aj prijatie u viceguvernéra NBU Pavla M. Senyshcha, ktorý vysoko ocenil prístup Národnej banky Slovenska a jej technickú pomoc vo forme vzdelávania poskytovanú Národnou bankou Ukrajiny.

